

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra veřejného práva

Islámská právní kultura

Bakalářská práce

**Islamic legal culture
Bachelor thesis**

**VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Jiří Víšek, Ph. D.**

**AUTOR PRÁCE
Kateřina Ryzáková**

**PRAHA
2023**

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 28. února 2023

Kateřina Ryzáková

PODĚKOVÁNÍ

Zde bych ráda poděkoval za metodické vedení, cenné rady a konzultace panu Mgr. Jirí Víšek, Ph. D., vedoucímu této bakalářské práce.

Obrovský dík patří mé rodině, která mě ve studiu celé tři roky podporovala.

ANOTACE

Tato bakalářská práce na téma „*Islámská právní kultura*“ má seznámit čtenáře s islámskou právní kulturou. Nejdříve je zde vysvětlena základní právní geografie, právní kultury, historické aspekty islámské kultury, základní náboženské praxe, charakteristika islámského práva, prameny islámského práva, právní školy, rodinné a dědické právo. Práce je rozdělená do několika kapitol, kde je každé téma rozvedeno a vysvětleno. Po úvodním listu se v bakalářské práci věnuji soukromoprávním prvkům islámské právní kultury, zde je zachyceno rozdělení kontinentálního právního systému a angloamerického právního systému. V dalších kapitolách se může čtenář dozvědět něco o základních pojmech islámské právní kultury, které do ní bezpodmínečně patří. Na závěr se věnuji tématu Bosna a Hercegovina, kde popisuji historii a nynější situaci ohledně islámu

KLÍČOVÁ SLOVA

Islámská právní kultura, islám, korán, Muhammad, pilíře islámu, sunna, idžma, qijás, právní školy, rodinné právo, dědické právo.

ANNOTATION

This bachelor's thesis on "Islamic Legal Culture" is intended to introduce the reader to Islamic legal culture. First, basic legal geography, legal culture, historical aspects of Islamic culture, basic religious practice, characteristics of Islamic law, sources of Islamic law, legal schools, family and inheritance law are explained here. The work is divided into several chapters where each topic is elaborated and explained. After the introductory letter, in my bachelor's thesis I focus on the private law elements of Islamic legal culture, here the division of the continental legal system and the Anglo-American legal system is captured. In the following chapters, the reader can learn something about the basic concepts of Islamic legal culture, which unconditionally belong to it. In conclusion, I address the topic of Bosna and Hercegovina, where I describe the past and current situation about Islam.

KEY WORDS

Islamic Legal Culture, Islam, Koran, Muhammad, Pillars of Islam, Sunnah, Ijma, Qiyas, Legal Schools, Family Law, Inheritance Law.

Obsah

ÚVOD	7
1. VYMEZENÍ PRÁVNÍCH KULTUR.....	9
1.1. KONTINENTÁLNÍ PRÁVNÍ SYSTÉM	10
1.1.1. <i>Francouzské právo</i>	10
1.1.2. <i>Rakouské právo</i>	11
1.1.3. <i>Německé právo</i>	11
1.1.4. <i>Švýcarské právo</i>	11
1.1.5. <i>Skandinávské právo</i>	11
1.2. ANGLOAMERICKÝ PRÁVNÍ SYSTÉM.....	12
2. VZNIK A HISTORICKÉ ASPEKTY ISLÁMSKÉ PRÁVNÍ KULTURY.....	13
2.1. VZNIK ISLÁMU	13
2.2. PŘEDISLÁMSKÉ OBDOBÍ	14
2.3. MUHAMMAD	15
2.4. CHALÍFATÚ.....	17
3. ZÁKLADNÍ PILÍŘE ISLÁMU	19
3.1. VYZNÁNÍ VÍRY (ŠAHÁDA).....	19
3.2. MODLITBA (SALÁT)	20
3.3. ALMUŽNA (ZAKÁT)	22
3.4. PŮST (SAUM)	23
3.5. POUŤ DO MEKKY (HADŽDŽ)	24
3.6. BOJOVAT ZA SVOU VÍRU (DŽIHÁD)	26
4. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA ISLÁMSKÉHO PRÁVA	29
5. PRAMENY ISLÁMSKÉHO PRÁVA.....	31
5.1. KORÁN	31
5.2. SUNNA.....	34
5.3. IDŽMA	36
5.4. QUIÁS.....	37
5.5. DALŠÍ PRAMENY ISLÁMSKÉHO PRÁVA.....	38
6. ISLÁMSKÉ PRÁVNÍ ŠKOLY	39
6.1. HANAFITSKÁ ŠKOLA	39
6.2. MÁLIKOVSKÁ ŠKOLA.....	40
6.3. ŠÁFIOVSKÁ ŠKOLA.....	41
6.4. HANBALOVSKÁ ŠKOLA.....	41
7. RODINNÉ PRÁVO	43
7.1. MANŽELSTVÍ.....	44
8. DĚDICKÉ PRÁVO	49
8.1. DĚDĚNÍ ZE ZÁKONA.....	51
8.2. DĚDĚNÍ ZE ZÁVĚTI	52
9. BOSNA A HERCEGOVINA	54
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59

ÚVOD

Islámská kultura je pro laickou veřejnost dosti cizí. Celosvětově se na islám pohlíželo a stále pohlíží jako na něco špatného a nebezpečného z důvodů neznalosti, nepochopení hloubky a významu tohoto náboženství. Veškeré tyto obavy odstartovaly teroristické útoky. Nejvíce však útok 11. září 2001, 7. ledna 2015 v Paříži na redakci časopisu Charlie Hebdo anebo útoky na bruselském letišti a metru 22. března 2016. Společnost pak odsuzuje Korán a celou šariú, i přesto, že nemají s krutými tresty, mnohoženstvím a zabíjením lidí jiného náboženství nic společného.

Právě proto jsem se rozhodla pro téma své bakalářské práce. Chci lidem více přiblížit islámskou kulturu, která je pro některé z nich úplně cizí. Také bych chtěla odstranit předsudky, které vznikají právě proto, že lidé nerozumí základním pilířům islámského práva. V práci se snažím jasně a stručně vysvětlit problematiku, které islámská kultura skrývá. Tedy cílem mé práce je vymezit uceleným způsobem jednotlivá specifika islámské právní kultury, které lidé dopodrobna nezkoumají.

Bakalářská práce je rozdělena do kapitol a subkapitol. V kapitolách se věnuji důležitým tématům a v subkapitolách se zaměřuji na menší nastínění problematiky. Tím nechci říci, že by obsah v subkapitolách byl méně důležitý, jen není nutné ho vysvětlovat dopodrobna jako u větších kapitol.

Islámské právo je velice obsáhlé, ale i přesto není zakázané, aby islámské země měli svá vlastní uzákonění. Tato uzákonění se vztahují hlavně na občanské a obchodního práva, které je přejímáno z práva anglického, či kontinentálního. Tedy islámské země jsou si z tohoto právního hlediska velmi blízko k západním zemím. Jediná země, která neustále zakazuje vliv západních zemí, je Saudská Arábie.

Práce je rozdělena na vymezení základních právních kultur, kde se snažím nastínit, jaké máme právní systémy, aby bylo zřetelné, jak je islámské právo rozdílné od našeho práva. Dále jsem se zaměřila na vznik islámského práva, co vše předcházelo jeho vzniku a kdo za vznikem stál. V další části se věnuji základním pěti sloupům, jaké jsou předpoklady, aby mohl být muslim

muslimem. Další důležitou kapitolou jsou prameny islámského práva a rozdělení doktrín podle nejznámějších právních škol. Předposlední kapitoly jsou věnované rodinnému a dědickému právu, které jsou velmi odlišné od práva kontinentální, konkrétně, co se týká možností žen. V poslední kapitole se věnují islámskému náboženství v Bosně a Hercegovině, je to jedna z mála zemí, která uznává i jiná náboženství než jen islámské. Popisují zde historii země a náboženství a také její vývoj v posledních letech.

1. VYMEZENÍ PRÁVNÍCH KULTUR

Právní kultury je možné na počátku 21. století charakterizovat globálním prolínáním a ovlivňováním, paralelní existencí a působením v rámci konkrétního teritoria či oblasti. Také z důvodu migrace můžeme sledovat v různých zemích v komunitách přistěhovalců z asijského či afrického původu prvky spojené s jejich právními kulturami a tradicemi. Běžně se tímto způsobem do evropského právního systému dostávají pravidla chování, se kterými se musí lidé čím dál tím více setkávat. Právní geografii neboli právní zeměpis představuje územní působení právních systémů, tedy určuje nám, v jakých částech světa a státech určité právo existuje. Právní řád jednotlivých států na světě se podle různých kritérií třídí do velkých či menších geografických oblastí. Toto třídění vychází, podobně jako srovnávání, z roznosti tříděného předmětu, to znamená konkrétně z roznosti právních řádů jednotlivých států. Dáno tedy je, že každý stát má své právo. Je to dáno tím, že právo vyplývá se suverenity státu, takže je v různých státech různé i tehdy, bylo-li by obsahem shodné. V právo v současnosti převládá různost. Každé právo se totiž vyvíjelo z různých historických zdrojů a v různém politickém a kulturním prostředí. Přes uvedenou různost práva jednotlivých zemí se mnohé právní řády vyvíjely na základě stejných historických základů, v podobném politickém či kulturním prostředí, pod stejnými ideologickými vlivy a v neposlední řadě pod vlivem práva jiných států, podle jehož vzoru bylo vytvářeno vlastní právo. Tím vznikaly velké skupiny podobných právních řádů, kterým se říká velké právní systémy nebo také právní rodiny.¹

Nejdříve, než začnu s historií a popisem islámské právní kultury, je zapotřebí, abych představila a charakterizovala další dva velké právní systémy. Jako první bych chtěla charakterizovat systém kontinentální, někdy také nazýván systém evropský nebo románsko-germánský.

¹ KNAPP, V. *Velké právní systémy*. C. H. BECK, 1.vydání. Praha, 1996. ISBN 80-7179-089-3, str. 51.

1.1. KONTINENTÁLNÍ PRÁVNÍ SYSTÉM

Jak uvádí Hungr². Francouzské právo je kontinentálního právního systému, jak jsem již výše zmínila další název pro kontinentální právní systém, tak je jasné, že tento systém vznikl v Evropě. Z Evropy se pak dále rozšířil do světa díky kolonizaci. Systémem koloniálním nazýváme systém soukromého práva, který se vyvinul přijetím práva římského. Tento právní systém se taktéž nazývá *Civil Law*. Typické pro kontinentální systém je to, že je systémem práva psaného, to znamená, že další jiné prameny práva jsou prameny podpůrnými, a vylučuje se tím tak soudcovská tvorba práva. Soudce tedy právo nalézá, nevytváří ho. Kontinentální systém není stejného druhu, člení se v několik okruhů. Tyto okruhy vznikly jak historicky současným vývojem právního myšlení, ale také procesem historického napodobování. Nejvíce se kontinentální systém rozšířil do evropských kolonií v Africe a jihoamerických států. Pomocí Ruska a jeho expanze přesáhlo do severních asijských území. Kontinentální právo však můžeme členit do více okruhů. Lze ho dělit podle podsystému, ale já se zaměřím na členění podle V. Knappa, který vymezuje šest podsystémů, na základě dominantních občanských kodexů.³

1.1.1. FRANCOUZSKÉ PRÁVO

Ze všech okruhů kontinentálního práva mělo právě francouzské právo jeden z největších vlivů mimo hranice vlastní země. Francouzské právo se projevilo v zemích Latinské Ameriky, ve většině zemích západoevropských, části Severní Ameriky (stát Louisiana v USA a Quebec v Kanadě), dále země Blízkého a Dálného Východu, a jak je zmíněno výše, tak jihovýchodní Asie a africké kolonie bývalých francouzských a belgických kolonií. Tento právní systém se šířil nejvíce expanzí v Evropě, kdy se Napoleon zmocnil části Evropy a budoval systém států, který bude na Francii závislý. Další cestou, jak se francouzské právo šířilo, bylo rozšiřování koloniální soustavy od konce 19. století, během kterého se Francie chtěla zmocnit Afriky a Indočíny.

² HUNGR, P. *Srovnávací právní kultura*. Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-57-1, str. 9.

³ KNAPP, V. *Velké právní systémy*. C. H. BECK, 1. vydání. Praha, 1996. ISBN 80-7179-089-3, str. 112.

1.1.2. RAKOUSKÉ PRÁVO

Rakouské právo vzniklo na základě Všeobecného občanského zákoníku, který mimo domácího území měl určitý vliv v Rumunsku, Srbsku, Brazílii a Chile. Ukazuje se v něm vliv, jak přirozeného, tak římského práva.⁴

1.1.3. NĚMECKÉ PRÁVO

Téměř o sto let později vznikl německý občanský zákoník, který byl přijal říšským sněmem v roce 1896. Německé právo postrádá filozofický základ a je výsledkem kompromisu tendencí romanistických a tendencí hledajících inspiraci ve starém právu německém. Měl vliv také i ve Švýcarsku, Turecku, Německu, Číně, Japonsku, Brazílii.⁵

1.1.4. ŠVÝCARSKÉ PRÁVO

Zde je hlavním zdrojem švýcarský občanský zákoník, který se skládá ze dvou zákonů – občanského zákoníku z roku 1907 a obligační zákon z roku 1911. Pro švýcarské právo je typické, že se občanské právo spojuje s obchodním právem. Je velmi jednoduché, ale zároveň kvůli tomu není uvedena přesná formulace. I toto právo mělo vliv i v jiných zemích, jako v Turecku, a určitých zemích Blízkého a Středního Východu. Švýcarský zákoník také postrádá filozofický základ.

1.1.5. SKANDINÁVSKÉ PRÁVO

Do tohoto práva patří právo Islandu, Norska, Dánska, Finska a Švédska. Skandinávské právo je určitým způsobem velmi zvláštní, a tak se od ostatních kontinentální okruhů velmi liší. Do těchto rozdílů patří například to, že mají společný původ ve starogermánském právu, přijetí římského práva tyto země ihned nezasáhla. Skandinávské právo bylo ovlivněno Švédským říšským

⁴ HUNGR, P. *Srovnávací právní kultura*. Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-57-1, str. 10.

⁵ KNAPP, V. *Velké právní systémy*. C. H. BECK, 1. vydání, 1996. ISBN 80-7179-089-3, str. 115.

zákoníkem z roku 1734, ten ovlivnil i právo finské, a dále to byl zákoník z roku 1683 nazývaný Dánské právo krále Kristiána V., ten platil v Dánsku a Norsku.⁶

1.2. ANGLOAMERICKÝ PRÁVNÍ SYSTÉM

Tento systém vznikl z právního systému anglického práva, tedy systém, který je ustálený v Anglii a ve Walesu, tedy není platné jen ve Velké Británii. Je důležité zmínit, že anglické právo ovlivňuje formu práva ve všech bývalých i nynějších zemích Britského společenství národů.⁷ Původně byl systém nazýván *common law*, ale toto označení není úplně přesné, protože *common law* je jen částí angloamerického systému. Anglické právo platí ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, kde však platí určité odchylky. Díky kolonizaci se systém dostal do celé britské říše a je i nyní zachován ve státech, které se z britského koloniálního panství osvobodily. A právě do těchto států patří Spojené státy, kde tyto základy převzaté z *common law* velmi odchýlili. Právě proto se *common law*, hlavně v Americe, nazývá právním systémem angloamerickým.⁸

Jak uvádí Knapp⁹, angloamerický právní systém bývá charakterizován tím, že je to systém soudcovského práva. Nejlepší je ho charakterizovat tak, že soudce má zvláštní postavení, to znamená, že na rozdíl od kontinentálního systému právo nalézá, ale také právo i tvoří. Další rozdíl od práva kontinentálního je, že angloamerický právní systém se nedělí na tolik podsystémů. Hlavními důvody jsou, že se kontinentální právo vyvíjelo spontánně a často se i přijímalo dobrovolně, avšak ne moc důkladně. Angloamerický systém práva byl v nových koloniích zaváděn s určitou autoritou. Rozčlenění angloamerického systému nastalo po osamostatnění britských závislých území, v USA koncem 18. století a ostatní dekolonizací po druhé světové válce. Angloamerický systém členíme na: anglický, americký, kanadský, australský, novozélandský, indický, právní systémy ostatních států vzniklých dekolonizací.

⁶ HUNGR, P. *Srovnávací právní kultura*. Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-57-1, str. 11.

⁷ Poznámka autorky: země, které byly v minulosti ovlivněny anglickou právní tradicí.

⁸ KNAPP, V. *Velké právní systémy*. C.H.BECK, 1. vydání, 1996. ISBN 80-7179-089-3, str.163.

⁹ KNAPP, V. *Velké právní systémy*. C.H.BECK, 1. vydání, 1996. ISBN 80-7179-089-3, str.163-165.

2. VZNIK A HISTORICKÉ ASPEKTY ISLÁMSKÉ PRÁVNÍ KULTURY

2.1. VZNIK ISLÁMU

Vyznavači islámu nazývají své náboženství za víru, kde jde uznáván pouze jeden Bůh, a to právě první člověk, Adam. Slovo islám ale znamená „odevzdání se do vůle Boží“. Muslimové věří, že tuto Boží vůli ohlásili lidem proroci. Avšak toto tvrzení bylo platné až do chvíle, kdy vystoupil poslední a největší z nich-Muhammada. Do té doby zůstávala úroveň poznání nízká, tento věk se považuje za dobu džáhilíje, neboli věk nevědomosti. S Muhammadem mají spojený již dokončený islám, ale historická věda zaznamenává teprve na počátku 7. století vznik nového náboženství. Pojem džáhilíje se přiřazuje k předislámské Arábii. Velká část obyvatel vedla kočovný život pastevců, organizovaných v pokrevních svazcích rodů, kmenů, klanů, které tvořily vrcholný rámec společenské soudržnosti, vzájemné pomoci a kolektivního bezpečí. Islám vznikl v prostředí, kde se rodové svazky začaly více uvolňovat a stále více se prosazovala osobnost jedince, jak psychicky, tak majetkoprávně.¹⁰

Islámská kultura chtěla, aby všechny národy přešli na jeho víru. Islámské právo pak totiž platilo pro všechny, kteří islám přijali. Islám nebyl vírou, kde společnost přijímala víru podle toho, jakého je původu, ale podle vyznání víry, ve které existovaly velké rozdíly na základě kultury, barvy, dějin apod. A právě během těchto podmínek se zjevené právo stalo příčinou jednoty věřících. Znalost práva a právní věda vystupovaly v podobě teologie a zůstávaly v rukách teologů. Islámské právo neznalo dualismus církve a státu, víry a práva.¹¹

Jedním z rozdílů od světových náboženství je takový, že islám, který vyznává zhruba miliarda muslimů po celém světě, není jen náboženstvím, ale je i způsobem života. Islám se zaměřuje na úplnost a všestrannost, a tím pádem se soustřeďuje na všechny hlediska existence muslima. Svatá kniha muslimů, Korán, předkládá muslimům základní návod, jak prožít smysluplný život. Obsahuje a

¹⁰ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015. ISBN 978-80-7429-598-0, str. 9-10.

¹¹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges: 2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 13.

připomíná závazky každého muslima vzhledem k sobě samému, svým nejbližším, společnosti, jiným lidem a samozřejmě vůči Bohu.¹²

Islámské hnutí vzniklo v Arábii v sedmém století našeho letopočtu a chtělo, aby došlo k obnovení původního monoteismu semitského patriarchy Abrahama, který byl podle Koránu spravedlivý muž a prorok a položil základ řádného uctívaného Boha svatyni Ka'ba ve městě Mekka.¹³

2.2. PŘEDISLÁMSKÉ OBDOBÍ

Než vznikl islám, tak neexistovala na území obývaném arabskými kmeny, jak zákonodárná moc, ale ani moc výkonná či soudní. Tyto moci by právo vynucovaly, v této době právo vykonával ten, kdo byl poškozen, případně rodina nebo kmen poškozeného. Mezikmenové spory se řešily zbraněmi nebo aliančními úmluvami, existovaly také smlouvy o placené ochraně. Spory, které vznikly uvnitř kmenů, se řešily arbitráží. Arbitr byl vybírán ad hoc stranami sporu, nejčastěji se jím stával kněz pohanského kultu. Můžeme tak předpokládat, že v obchodnické Mekce byly rozvinuty základy obchodního práva, existovali zde nejspíše i oficiální rozhodci, kteří se ovšem řídili zvykovým právem¹⁴ a neměli pravomoc svá rozhodnutí vykonávat.¹⁵

V trestním právu byl velmi populární institut krevní msty, které pak zastrašovalo od usmrcování lidí cizího kmene. V oblasti rodinného práva, konkrétně v manželství, byla určitá volnost. Muži měli možnost polygamie a soužití s družkami, ale i polyandrie, to znamená, že manželé si tak mohli vyměnit manželky mezi sebou. Co se týká rozvodu, tak ten nebyl nijak složitý, jak pro ženu, tak pro muže. Velmi oblíbená byla činnost hazardních her a sázek, která pak

¹² HRUŠKOVIČ, I. *Islámský právní systém a proces jeho formovania*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1997. ISBN 80-7160-0881, str. 10.

¹³ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 33.

¹⁴ Poznámka autorky: Právní systém založený na právních obyčejích, které se v určitém společenství ustálily a jsou všeobecně uznávány, sankcionovány a dodržovány.

¹⁵ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges: 2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 14.

souvisela s častým půjčováním peněz na úrok. Stejně tak i spekulativní nákupy obilí, ty pak měly ovlivňovat cenu.¹⁶

Náboženství předislámských Arabů mělo povahu antropomorfního naturalismu¹⁷. Uctívali hvězdná božstva a personifikované přírodní síly a přinášeli jim oběti na božiště ke kamenným modlám.

2.3. MUHAMMAD

Muhammad se narodil kolem roku 570 ve městě Mekka, byl příslušníkem kmene Qurajšovců, rodu Hašimovců. Jeho dětství nebylo vůbec lehké a ani šťastné, jeho otec zemřel dříve, než se Muhammad narodil, a za šest let přišel i o matku. V dospívání se tak musel začít sám o sebe starat, živil se například jako pastevec a obchodník. Právě v jeho nešťastném dětství jsou nalezeny kořeny jeho silného sociálního citění a důrazu na péči o chudé, slabé, vdovy a sirotky. Velký obrat v Muhammadově životě nastal tehdy, když byl zaměstnán u bohaté obchodnice, o patnáct let starší vdovy Chadídži, kterou si později ve svých pětadvaceti letech vzal za manželku. Jejich manželství bylo považováno za velmi šťastné, zároveň Muhammadovi přineslo hmotné zabezpečení a čas k rozjímání a meditaci. Velký vliv na Muhammada měl i styk s Židy a křesťany, kde získal představy o monoteismu a o náboženských představách, které z Bible vyplývají.¹⁸

A jaký byl Muhammadův cíl? Ten nejdůležitější byl takový, že zavedl k pohanským Arabům monoteistickou víru. Dále jim přinesl podobnou knihu zjevení, kterou v té době již měli křesťané a Židé. Okolo roku 610 se Muhammadovi prostřednictvím archanděla Gabriela projevilo jeho první zjevení, které po nelehkém životním období oznámil svým nejbližším. Po určité přestávce, pak zjevení pokračovala až do konce Muhammadova života. Vznikajícímu

¹⁶ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 14.

¹⁷ Poznámka autorky: mimolidským skutečnostem či jevům přisuzují lidské rysy, vlastnosti či přímo lidská podoba.

¹⁸ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges: 2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 15.

islámskému Písmu se začalo říkat Korán, sbírka jednotlivých recitací zjevených prostřednictvím wahj.¹⁹

Téže roku, byl Muhammad osloven, aby se stal prorokem, bylo mu kolem čtyřiceti let. Během pár let se povedlo Muhammadovi získat věrné stoupence, a to hlavně z nižších vrstev obyvatelstva. Důležitým bodem víry, kterou Muhammad hlásal prostřednictvím zjevení, bylo odevzdání se jedinému pravému Bohovi. Nové náboženství dostalo název islám, což znamená „odevzdání se“, a tomu, kdo se odevzdává a podrobuje, se říká „muslim.“²⁰

Začátek islámu byl velmi klidný. To pomohlo muslimům, aby mohli rozpracovat své typické obřady, kde je hlavní součástí modlitba. Vznikající Korán byl přednášen věřícím, někteří z nich se Korán pak učili i nazpaměť. První roky Muhammadova kazatelského působení v Mekce byly obdobím postupného růstu muslimské obce. Postupem času však v Muhammadovi viděli kurajšovští vůdci hrozbu pro svůj hospodářský a náboženský systém. Muhammad totiž vystupoval proti modloslužebnictví kaabského kultu, který byl hlavním zdrojem příjmů.²¹

Po dlouhém období nespravedlnosti, obchodním odmítání Muhammadova rodu a také opakujících se projevech nenávisti, které vyvrcholily pokusem o Muhammadovo zavraždění. Prorokovi nejbližší, a nakonec i on sám, utíkají v roce 622 na sever do obce Jathrib. V Jathribu je Muhammadovi nabídnuta funkce rozhodce mezi zdejšími rozhádanými kmeny. Tento obchod je nazýván hidžra²². Rok 622 je zároveň počátkem islámského letopočtu. Jathribské kmeny uzavřely s Muhammadem smlouvu, ve které se také zavázaly k přijetí islámu a respektování Muhammada jako náboženského i politického vůdce společenství s mocí zákonodárnou, výkonnou i soudní. Tato smlouva je nazývána medínskou ústavou. Jathrib byl přejmenován na „město Prorokovo“ – Medina. Muhammadův vliv dále rostl, jsou uzavírány smlouvy s dalšími arabskými kmeny, je poražena Mekka, kde obyvatelé přijali islám, ke konci Prorokova života vstoupila do islámu

¹⁹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges: 2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 15-16.

²⁰ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 44.

²¹ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 45.

²² Poznámka autorky: hidžra – v arabštině nedobrovolný odchod, emigrace.

celá Arábie. Prorokovou smrtí v roce 633 se pak Muhammadovi zastavilo mnoho zjevení, která mu byly sesílány. Korán se nakonec stal základním pramenem morálky a vodítkem pro život věřících. Muhammad nechtěl vytvořit nový právní řád, a veršů Koránu, které by řešily vysloveně právní otázky, je velmi málo a není v nich patrná žádná snaha o vytvoření systému. „Právní“ otázky někdy mají souvislost s Prorokovým osobním životem či životem jeho nejbližších²³.

Více o Koránu uvedu v kapitole o pramenech islámského práva.

2.4. CHALÍFATÚ

Jak uvádí Osina²⁴, Muhammad měl čtyři syny, ti ale zemřeli už v dětském věku, a tak, když Muhammad zemřel, byl zvolen chalífou²⁵ vážený Abú Bakr, který pokračoval v jeho šlépějích. Chalífovo postavení bylo však politické a vojenské, nikoli náboženské, alespoň ne v tom smyslu, v jakém byl náboženskou autoritou Muhammad. Jeho nástupcem byl Umar, který navázal na vojenské úspěchy svých předchůdců, ale jsou mu připisována i první administrativní opatření, která si žádala správa rozsáhlého území, které se dostalo pod vládu muslimů.²⁶

Mezi prvními byl ustaven díwán²⁷, a také samotná státní pokladna. Byly stanoveny kategorie osob, které byly „ohodnoceny“ dle své váženosti a zásluh. Nejvíce získávaly členové Prorokovy rodiny a jeho druhové, nejméně pak příslušníci kmenů, které po Muhammadově smrti vypověděly poslušnost a následně se opět vrátily. Byly upřesněny detaily válečného práva (způsob boje, dělení kořisti, nakládání s poraženými).

Umar byl nazýván opravdovým zakladatelem islámského státu, protože se musel jako první vyrovnat se změněnými podmínkami, které nepřipomínali

²³ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 16., LUNDE, P. *Islám*. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1093-2, str. 15-20.

²⁴ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 17.

²⁵ Poznámka autorky: Chalífa - nástupce, náměstek Posla Božího.

²⁶ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 17.

²⁷ Poznámka autorky: Seznam všech bojovníků a dalších osob, které pobíraly rentu z příjmu získaných dobytých území.

prvotní muslimskou ummu. Podle Dennyho ²⁸ byl Umar prvním chalífou, který získal titul „Kníže věřících“, vzbuzoval, jak úctu, tak strach a proslul neobyčejnou skromností a bezúhonností. Po Umarově smrti je zvolen starý a politicky ne příliš schopný Uthmán, který se zasloužil o redakci Koránu, ten do té doby koloval pouze v ústní verzi nebo v různých opisech. Umarem je tak vytvořena jediná závazná verze, která je poslána s nařízením, aby se zničily všechny ostatní, které do té doby vznikly. Od té doby nebyl již nikým upravován a platí dodnes. Jako další chalífou byl Alí, který si jako Muhammadův nejbližší příbuzný už po Prorokově smrti činil nárok na nástupnictví v čele ummy. Přes neklidný vývoj a skutečnost, že pouze Abú Bakr zemřel přirozenou smrtí, je období vlády Muhammada a prvních čtyř chalífů považováno za zlatý věk islámu. Abú Bakr, Umar, Uthmán a Alí jsou nazýváni pravověrní chalífové a jejich život a skutky jsou oslavovány a idealizovány²⁹.

²⁸ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 51.

²⁹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 18.

3. ZÁKLADNÍ PILÍŘE ISLÁMU

Bohem určeného řádu člení muslimští právníci do tematických okruhů vztahů člověka k Bohu (ibadát) a vzájemných vztahů mezi lidmi (muámalát). Ve vztazích člověka k Bohu jde převážně o náboženské povinnosti v užším slova smyslu, o vlastní kult. Zásadní význam zde má pět povinností, které musí muslimské učení souhrnně označovat za pět sloupů nebo pilířů náboženství – arkán ad-dín. V souladu s tradicí se dodnes pokládají za nejpodstatnější znaky příslušnosti k islámu. Základní pilíře islámu tvoří: vyznání víry, modlitba, náboženská daň, půst v měsíci ramadánu a pouť do Mekky.³⁰

3.1. VYZNÁNÍ VÍRY (ŠAHÁDA)

„Není božstva kromě jediného Boha a Muhammad je jeho poslem a prorokem“. Tímto citátem můžeme nazvat šahádu. Termín šaháda znamená „svědectví“ a až v náboženském významu znamená „vyznání víry“. Je to věta, kterou pronášejí všichni věřící. Význam prohlášení je takový, že ve víře je jediným cílem života služba a poslouchání Boha a tento cíl je možné dosáhnout přijetím a následováním učením proroka Muhammada. Aby se člověk stal muslimem, tak stačí vykonat pouze první z pěti pilířů islámu a s přesvědčením jednou přeříkat šahádu.³¹

Tento pilíř má několik stránek. Důležité je zmínit, že osoba, která pronáší šahádu, tak Bůh ji odmění a vyslyší jen za podmínky, pokud chápe důležitost tohoto výroku a opakuje ho s porozuměním a opravdovou upřímností. Pokud ale bude šahádu opakovat někdo, kdo má jinou víru, tak ho Bůh nebude považovat za věřícího a nebude se šetřit trestu.³²

³⁰ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 91.

³¹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 21-22.

³² KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 92.

„Bud' trpělivý, neboť slib Boží je pravdivý! A pros za odpuštění hříchů svých a oslavuj chválou Pána svého za večera i za jitra!“³³

3.2. MODLITBA (SALÁT)

*„A oni důsledně své přísliby plnili a obávali se dne, jehož zlo se rozletí široce, a krmili jídlem přes lásku svou k němu chud'asa, sirotka a zajatce.“*³⁴

První pilíře islámu začínají šahádou, to je výrok a zároveň jednání veřejného vyznání víry. Pokud je tento výrok pronesen, na řadě je formální modlitba zvaná salát. Právě tento pilíř se provádí ze všech povinností islámu nejčastěji. Správně by se měl provádět pětkrát denně, po ranním úsvitu, v poledne, odpoledne, při západu slunce a po setmění. Výjimkou nejsou ani různé příležitosti, jako jsou pohřby, zatmění, modlitba strachu, modlitba v postním měsíci ramadánu, modlitba při pouti do Mekky atd.³⁵

Islám nemá kněžský stav, a tak všichni dospělí muslimové musí salát znát a být schopni ho vést, pokud je k tomu někdo vyzve. Velmi důležitým bodem k vykonání salátu je očista jednotlivce, také se mu říká táhara. Islám pokládá za velmi důležité čistotu, ať ž jde o čistotu tělesnou, nebo o čistotu rituální a morální. Táhara není jedním z pilířů, ale je důležitá pro modlitbu a vykonání poutě do Mekky. Když už je zmíněna čistota, je důležité alespoň popsat, co považují muslimové za poskvrnění. Za těžké poskvrnění považují jakýkoliv pohlavní styk, u žen je to například menstruace či šestinedělí. Lehčím znečištěním lze přivodit dotykem nečisté věci, což je víno a lihoviny, nečistá zvířata (pro muslimy to jsou prasata a psi), dále zvířata, která nebyla řádně usmrcena, krev, hnís, zvratky a výkaly. Ovšem seznam nečistých věcí se mění podle právních škol, někde se například dodávají mrtvá lidská těla a nevěřící. Dále se také za poskvrnění považuje konání potřeby, dotykem pohlavním orgánů či dotykem osoby druhého pohlaví. Pokud je dotyčná osoba lehce poskvrněna není dovoleno se modlit a

³³ Súra: 40. Odpouštějící | Strana 3 | Korán. *Korán v češtině* [online].
z: <https://www.koranoislam.cz/sura/40/page/3/>

³⁴ Súra: 76. Člověk | Korán. *Korán v češtině* [online].
Dostupné z: <https://www.koranoislam.cz/sura/76/>

³⁵ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 74-75.

dotýkat se Koránu. Ovšem když je věřící muslim těžce poskvrněn, není mu dovoleno se pohybovat v mešitě nebo Korán přednášet.³⁶

Omývají se tváře, hlava, uší, nosních dírky, ruce až po lokte, nohy a kotníky, během této očisty se pronáší prosba o čistotu a vedení. Očista má pro muslimy velký význam, rozlišují totiž stav čistý a nečistý. Vykonávat salát bez očisty je zakázané, ale modlitba je zároveň neplatná. Muslimové se učí již od dětství vytvářet rovné řady za imámem, stejně ta jako celý salát. Imám je ten, který vede modlitbu a slouží také jako vzor muslimů. Je také velmi důležitý pro udávání tempa sledů vztyků, úklonů a padnutí na tvář, které se během modlitby opakují. Oči všech věřících musí být směřovat přímo před sebe a srdce i mysl nesmí myslet na nic jiného, než na modlitbu. Celé shromáždění je prováděno směrem k Mekce a tamější svatyni Ka'bě.³⁷

Celá modlitba se provádí v mešitě, která v překladu znamená „místo prostrací“. Mešita je nejen stavba, ale v první řadě obřadně zasvěcený prostor. V některých zemích se dle ummy³⁸ zakazuje vstup do mešity pro nemuslimy, jako například v Iráku či v Maroku. Muslimové si musí u vchodu zout obuv a chovat se uctivě. Mešita svou významností a jedinečností dosáhla tím, že vypovídá svou jednoduchostí, prostorností a způsobem, kterým je snadné zaměřit svůj zrak, sluch i srdce pouze k rozjímání o Bohu. Mešity a jejich architektura občas ztělesňují zahradu posmrtného života v nebi. Sloupy nám představují kmeny stromů a fontány a jezírka osvěžující potůčky, které protékají pod stromy, klenba mešity pak představuje oblohu.³⁹

Jednou z prvních podmínek, aby se mešita mohla vybudovat, je vhodné umístění. Místo nesmí být znečištěné, nesmí být třeba vedle pivovaru nebo místa, kde se zpracovává maso. Hlavní prostor, který je určen k modlitbám, musí být umístěn tak, aby věřící byli obráceni čelem k Mekce. Ve zdi mešity jsou výklenky, které udávají správný směr modlitby. Vedle nich je vyvěšená kazatelna se

³⁶ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 97-103.

³⁷ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 75.

³⁸ Poznámka autorky: Umma – tímto názvem se označují arabské státy.

³⁹ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 76.

schodištěm, krytá nebesy. Podlaha musí být čistá a nesmí na ní ležet žádné zbytečnosti. Vedle prostoru pro bohoslužby se nachází místnost pro vykonání očisty, jedno pro muže a jedno pro ženu. Pokud je to možné, je tam tekoucí voda, záchody a požadované soukromí. Vedle mešity nebo na ní se nachází minaret, kterým se svolává k modlitbě.⁴⁰

3.3. ALMUŽNA (ZAKÁT)

Zakát neboli almužna zákonem stanovená, je třetím pilířem islámu. Slovo zakát můžeme přeložit jako „očistění“ a „růst“. Tím, že věřící oddělují část majetku pro chudé a pro celou společnost, se pak očišťují. Každý muslim si vypočítává svůj zakát sám. Do zakátu započítávají například i roční platbu jedné čtyřicetiny majetku, výjimky tvoří věci jako jsou byty/domy, auto a pracovní nástroje. 41

Povinnost almužny nebo také náboženské daně určené na obecně prospěšné a dobročinné účely se vyvíjela postupně. Avšak muslimové pokládali za důležité záslužnost v dobročinnosti od samého počátku islámského učení. V Koránu se označuje dobrovolná almužna jako sadaqa, který se někdy jak ve zjevených textech, tak i u některých právníků významem kryje s pojmem zakátu, ten má ale být odváděn do státní pokladny. Po dobytí Mekky jsou v koránských verších popsány určité potíže, se kterými se Muhammad setkával při využívání prostředků z almužny pro své sociální a politické plány. Velký počet míst v Koránu naznačuje nesnáze při získávání příspěvků. Postupem času se almužny, které byly dobrovolné, stále více měnily v pravidelnou daň. 42

Zakátem můžeme nazvat určitou náboženskou daň, ta se odvádí z jistých druhů majetku a povinná je pak pro ty, kterým majetek přesahuje přes dané minimum. Almužna se vybírá pokaždé na konci roku a slouží k podpoře různých lidí, například chudých muslimů, konvertitů, kteří se potřebují postavit na vlastní nohy, dále muslimských dlužníků, muslimských poutníků v tísní a muslimských

⁴⁰ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 76.

⁴¹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 22.

⁴² KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 104.

válečných zajatců. Zákat nelze považován za určitou formu lidskosti, je náboženskou povinností a vedle salátu je hlavní součástí služby Bohu. Věřící si navzájem finančně vypomáhají, tím je pak více umma bezpečná, soudržná a také jí tímto očišťují. V Korán se zakát přirovnává k výhodné půjčce Bohu, který ji nám ji mnohonásobně splatí. Když náboženskou daní podporujeme obec znamená, že tím uctíváme Boha.⁴³

3.4. PŮST (SAUM)

Předposledním čtvrtým pilířem je půst, muslimy zvaný saum. Na jaře roku 624 tento třicetidenní půst v měsíci ramadánu zavedl samotný Muhammad v medíně. Vznikl namísto jednodenního půstu, ten připomínal starší, židovský vzor. Původní půst měl trvat ve dne i v noci, ale po pozdějších úpravách a dodatcích se upřesnilo, že půst od jídla, pití i pohlavního styku se vztahuje jen na den. Touto odlišností se islám výrazně odchýlil od židovských a křesťanských způsobu postu.

„Jest vám dovoleno přiblížit se v noci postní k manželkám svým... Jezte a pijte až do chvíle, kdy od sebe rozeznáte bílou a černou nit na úsvitu, potom udržujte plný půst už do noci“.⁴⁴

Ramadán je měsíc, kdy byl Mohammadovi poprvé zjeven Korán, ale není důležitý jen z tohoto důvodu. Muslimové se během měsíce Ramadánu snaží vylepšit svůj náboženský a mravní život. Všechny večery muslimové tráví na zvláštních shromážděních v mešitách, kde se modlí a recitují Korán. Někteří z nich dokonce Korán přednášejí jednotlivě. Řada muslimů věnuje posledních deset dnů ramadánu k velmi důkladné duchovní očistě, a proto většinu času tráví v mešitě. Ramadán je časem vyrovnaného přemýšlení, je nutné zmínit, že toto přemýšlení je vázané na ročním období a oblasti. Největším výhodou půstu je společně sdílený pocit příslušnosti k jedinému lidskému rodu, nepřihlíží se na společenské postavení osob, jejich bohatství nebo jiné rozdíly, které lidi rozdělují. Během

⁴³ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 77.

⁴⁴ Súra: 2. Kráva | Strana 10 | Korán. *Korán v češtině* [online].

Dostupné z: <https://www.koranoislamu.cz/sura/2/page/10/?vers=187#vers-187>

všech večerů se lidé radují a po celou dobu trvání ramadánu se snaží chovat co nejpokorněji, jak k sobě, tak k ostatním.⁴⁵

Před každým postním dnem, někdy stačí i na začátku ramadánu, musí věřící provít úctu a svoje přání. Během dnů, kdy se muslimové postí, jsou povinni si odpustit jídlo a pití, dá se říci, že čehokoliv, co by mohli spolknout. Dále se také musí zdržet kouření, pohlavního styku a úmyslného zvracení. Mají se také vyvarovat hádkám, pomluvám a neslušným slovům a konat jen dobré skutky. K přerušení půstu pak věřící zahajují ihned po západu slunce. Místní zvyklosti věřícím určují, kterým jídlem hladoví muslimové začínají utěšovat svůj hlad. Velice často jsou to datle s vodou, po kterých pak následuje další bohatá strava. Ramadán se však nedrží jen během postního měsíce, islám dává ramadán jako trest, například při neúmyslném zabití, nebo porušení přísahy.⁴⁶

Půst je povinný pro každého dospělého (báligh), duševně (áqil) a tělesně (qádir) zdravého člověka. Děti jsou učeny k půstu od deseti let. Držení půstu jsou ušetřeni staří lidé, nemocní či těhotné/kojící ženy a ti, kdo vykonávají těžkou fyzickou práci a lidé na cestách. Staří a nevléčitelně nemocní lidé, kteří nemohou půst nahradit později, dávají jako náhradu potravu chudým. Další postní dny, které zanedbají nahradí později.⁴⁷

3.5. POUŤ DO MEKKY (HADŽDŽ)

Koránský verš ukládá všem dospělým muslimům pouť do Mekky. Pouť do Mekky. Té se například nesmí uskutečnit žena bez manžela nebo bez mužského příbuzného, nemocný člověk za sebe může poslat náhradu. V dřívější době se ustanovení nevztahovalo také na otroky. Pouť do Mekky se má vykonat v určitých dnech měsíce (dvanáctý a poslední měsíc islámského lunárního kalendáře, jeho název doslova znamená „pán pouti“). V jiných měsících nejde o vlastní hadždž,

⁴⁵ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 79.

⁴⁶ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 108.

⁴⁷ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 78-79.

ale o tzv. malou pouť (umru), kterou lze vykonat kdykoliv a je považována za záslužný, bohulibý čin.⁴⁸

Tato tradice je spjata se starými předislámskými zvyky, které Muhammad zapojil do islámu od druhého roku hidžry⁴⁹. Muhammad sám po dobytí Mekky podnikl, jak malou pouť, tak i hadždž, aby dal příklad ostatním věřícím. Hadždž byl v dějinách islámu velmi důležitý a měl velký vliv jako znak a aktivní činitel široké jednoty společenství. Také podporoval, aby se islámští muslimové vzdělávali, hlavně ti, kteří bydlí na okrajích. Celá staletí směřuje do Mekky proudy poutníků, organizované do velkých karavan. Nejvýznamnější byly karavany z Damašku, Káhiry a Iráku. Před druhou světovou válkou se počet účastníků poutí pohyboval ročně kolem 70 tisíc. V současnosti se roční počet poutníků blíží ke dvěma miliónům lidí.⁵⁰

Pouť i pobyt v Mekce má daná pravidla a rituály, které nelze měnit. Islám ukládá povinnosti i před zahájením cesty. Poutník má uvést do pořádku své dluhy a zabezpečit rodinné příslušníky na dobu své nepřítomnosti. Ale především by měl poutník učinit upřímné předsevzetí žít ctnostněji vůči Bohovi i lidem. Zákaz do Mekky platí pro nemuslimy. Něž věřící vstoupí do města, tak si musí obléct poutní šat, který je ušit ze dvou pruhů bílé látky. Jeden pruh látky se ovine kolem boků jako sukně, druhý si přehodí přes levé rameno a zprava zaváže na uzel. Hlava mužů zůstává nepokryta a jako obuv se mohou použít sandále. Oblečení, stejně jako stav zasvěcení při pouti a při modlitbě se nazývá ihrám. Po celou dobu ihrám, která se zahajuje očištěnou a s vnitřním rozhodnutím, pak není dovoleno se holit, česat, stříhat si vlasy, vousy, nehty, trhat rostliny, používat parfémy a mít pohlavní styk. Je také třeba se zdržet hádek. Ženy poutnice se musí zahalit do dlouhých šatů zakrývajících i hlavu.⁵¹

⁴⁸ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 24.

⁴⁹ Poznámka autorky: událost přesídlení proroka Mohameda z Mekky do Medíny roku 622, počátek islámského letopočtu.

⁵⁰ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 80.

⁵¹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 24.

Při příchodu do Mekky poutník vykonává tawáf, to znamená, že sedmkrát obejde Kabu⁵². Během toho se snaží políbit černý kámen nebo se kamene alespoň dotknout, například holí. Následuje sedminásobný běh mezi vrchy Safá a Marwa, ty jsou mimo mešity. Tento běh připomíná, jak zde v minulosti Ibráhím bezradně hledal vodu pro syna umírajícího žízni. Vlastní hadždž začíná sedmý den kázáním v chrámu Kaby, které podává výklad obřadů. Další den nazýváme dnem napájení. Všichni věřící společně odcházejí mimo Mekku do údolí Miná, kde vykonávají modlitbu a přenocují. Další den ráno šplhají na pahorek Arafát, kde po společné polední a odpolední modlitbě vykonají za hlasitých zbožných projevů obřad stání až do západu slunce. Po setmění běží k mešitě Muzdalifa. Pout' vrcholí dnem krvavé oběti, ten se slaví jako Velký nebo obětní svátek. V údolí Miná každý z poutníků hodí na západ sedm kamíneků ze tří velkých hromad, nazývají se džamra. Poté poutníci – a spolu s nimi v tento den milióny muslimů ve všech islámských zemích – obětují podle sunny ovci nebo kozu. Maso je vhodné rozdat jako almužnu chudým. Před odjezdem z Mekky je ve zvyku vykonat umru (obcházení a běh) na rozloučenou. Poutníci pak mají namířeno do Medíny navštívit Prorokův hrob.⁵³

3.6. BOJOVAT ZA SVOU VÍRU (DŽIHÁD)

Povinnost věřícího bojovat za svou víru se v učení islámu objevuje od počátku, jen se stále měnil. V mekkánském období, kdy Muhammadovi následovníci byli v menšině a vedli obranu před útoky, tak jim byla vyslovena trpělivost, později právo odrážet útoky, a nakonec pokyn vést aktivní boj proti nepřátelům víry.

Termín džihád si zaslouží pozornost určitě proto, že jeho využívání nynějšími radiálními skupinami v islámském světě je zcela běžné a na Západě nahání hrůzu mnoha lidem, kteří sledují tento svět jen přes média, která vše zveličují. Výraz by se neměl zjednodušeně překládat jako „svatá válka“ a

⁵² Poznámka autorky: stavba, která se nachází ve městě Mekka uprostřed Velké mešity

⁵³ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 112-113.

zneužívat při zkreslování reality v islámském světě, jak se to v poslední době často děje. Džihád je jedním z klíčových pojmů islámské věrouky.⁵⁴

Ve vývoji právního systému se džihád dostával blízko klíčovým povinnostem, ale místo šestého pilíře obsadil pouze u cháridžovské sekty⁵⁵. Oproti individuálním povinnostem byl džihád v systému náboženského práva určen jako povinnost kolektivní. To znamená, že každý zdravý muž je zavázán jen tehdy, pokud je třeba jeho osobního přispění a nestačí přítomnost muslimského vojska. Jestliže při boji „na stezce Boží“ tito muži padnou, tak mají ihned čestné místo v ráji.

*„A bojujte proti nim, dokud nebude konec svádění od víry a dokud nebude všechno náboženství patřit Bohu. Jestliže však přestanou, pak skončete nepřátelství, ale ne proti spravedlivým“.*⁵⁶

Jak uvádí Osina⁵⁷, dnes se často džihád vykládá v moderní podobě. Využívá se přitom toho, že slovo samotné má stejný kořen jako slovo džihád a vyjadřuje vynaložení úsilí. V tomto smyslu se džihád nechápe nutně jako válka se zbraněmi, ale jako jakékoliv úsilí, které směřuje k posílení víry, nasazení všech sil proti pasivitě a nepravostem. Někteří autoři dokonce zdůrazňovali, že nejsprávnějším džihádem je práce při výstavbě vlasti. Nicméně ani umírněné proudy islámu se nikdy nevzdaly toho, že je možné chápat džihád jako ozbrojený boj a tato představa je v muslimském světě stále velmi aktuální. Džihád byl vyhlášován při bojích za národní osvobození, během dlouhého libanonského konfliktu, v průběhu suezské krize v roce 1956, při všech arabsko-izraelských válkách, v konfliktech v Íránu, Íráku, Afghánistánu, Súdánu, Nigérii, Indonésii, Tádžikistánu, Čečensku, Jemenu atd.

Jedním z důsledků muslimského pohledu na svět je rozdělení na dům islámu a dům války. Toto základní vidění světa se dodnes zmiňuje v mnoha

⁵⁴ KŘIKAVOVÁ, A., MENDEL M. *Islám – ideál a skutečnost*. Baset, 2002. ISBN 80-86223-71-X, str. 95.

⁵⁵ Poznámka autorky: nejstarší islámská sekta

⁵⁶ Súra: 2. Kráva | Strana 10 | Korán. *Korán v češtině* [online].

Dostupné z: <https://www.koranoislam.cz/sura/2/page/10/?vers=193#vers-193>

⁵⁷ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 25.

pojedináních moderních autorů. Dům islámu je ta část světa, kde se uplatňuje Boží zákon – šaría. Dům války je území, kde jeho obyvatelé ještě žijí v bludu a které má být dříve či později pro islám získáno. Bipolární pohled na svět je v islámských dějinách přítomen od samého počátku a jasně vymezuje, kdo jsou ti dobří a kdo jsou ti špatní.

4. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA ISLÁMSKÉHO PRÁVA

Například Kropáček⁵⁸ charakterizuje islámské právo šaría jakou souhrn Božského řádu přikázaného lidem, který je zároveň neměnným Zákonem. Tento soubor pravidel musí každý muslim dodržovat, pokud má řádně plnit veškeré své povinnosti. Šaría je stejně jako Korán chápán jako věčný, nestvořený. Současní muslimští učenci označují někdy své náboženství za základní teze, práva a kultury. Obsahuje celou oblast vztahů člověka k Bohu i k druhým lidem a prostupuje celý způsob života. V podrobných rozpracováních právníků se šaría zároveň stává vyčerpávající soustavou zákonů a kvalifikací vztahů a činů i východiskem pro morální filosofii.

Slovo šaría zahrnuje starší význam cesty ke zdroji vody nebo vyšlapané cesty, po které je nutné kráčet. Pro beduína je sledování pěšiny zárukou bezpečí, které vyšlapali jeho předkové. Jakákoliv novota, označovaná arabským termínem *bid'a*, jakékoliv hledání nových cest mimo zavedené stezky, bylo pro člověka žijícího v poušti rizikem, které se mohlo rychle změnit na hazard. Proto také v náboženském slovníku islámu dostala šaría význam cesty, která má být následována, určité záruky jistoty a bezpečí, zatímco *bid'a* se stala hanlivým označením pro nepřijatelný hazard nebo dokonce kacířství.

Další důležité a zajímavé věci zachycuje Danny,⁵⁹ odkazuje na to, že muslimové s oblibou prohlašují, že lidstvo nemá žádná práva, ale jen samé povinnosti. Muslimové trvají na tom, že jediný správný a povolený vztah mezi člověkem a Bohem je vztah otroka a pána. Služba Všemohoucího musí být dobrovolným činem, který je pak odměněn odpovědností na tomto světě.

Naši představě práva spíše odpovídá islámský pojem *fikh*, kterým se podle Knappa⁶⁰ rozumí soustava závazných pravidel lidského chování vypracovaná islámskými učenými, interprety islámu, kteří se nazývají *uláma*. Šaría je dílo boží, ale *fikh* je dílo lidské. Ale přes to, že *fikh* má určitou podobnost s anglickým právem

⁵⁸ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 117-121.

⁵⁹ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 18-19.

⁶⁰ KNAPP, V. *Velké právní systémy*. C.H.BECK, 1. vydání, Praha, 1996. ISBN 80-7179-089-3, str. 191.

soudcovským, tak nemají stejný charakter. Fikh není tvorbou práva, ale jeho nalézáním.

Dalším základní znakem, jak je uvedeno v knize *Základy islámského práva* od Petra Osiny⁶¹, islámské právo má své pojetí daleko obecnější, než je tomu v západních právních systémech. Dá se říci, že je obecnější ve dvou rovinách. Obzvláště obsahuje všechny stránky života muslimů (náboženské povinnosti, hygienu, milosrdenství atd.). Kromě těchto aspektů se dotýká také toho, co je správné a nesprávné a klasifikuje také dobré a zlé. Islámské právo není určitým právem pro danou zemi, ale především jde o práva osob daného náboženství. Někdy také platí i pro nevěřící.

Islám dělíme na dvě základní větve, a to na sunnitskou a šíitskou. K tomuto rozdělení došlo po Muhammadově smrti kvůli sporu o politickou moc. Sunnité i šíité jsou totožní muslimové, sunnitů je kolem 85 procent. Sunnité mají občas trochu výraznější názory na vládu a politické smýšlení, ale nikdy nevyústily v žádný velký rozpor mezi těmito dvěma větvemi, jako například došlo v křesťanství. Sunnitský islám převládal ve většině období a na většině míst. Avšak například v Iráku a později hlavně v Íránu si šíismus nadále udržoval mnoho věrných zastánců. Je tomu tak například i v Bahrajnu, Indii, Pákistánu a Indonésii.

62

Většímu rozvoji islámského práva ovšem velmi dlouho bránila zásada taklíd. Podle Jana Svatoně⁶³ platí v islámské právu zásada neměnnosti práva, tedy taklíd, která znamená, že ani vladař ani nikdo jiný právo, které je původně božího, nesmí měnit, rušit a doplňovat. Právě proto, bylo islámské právo označeno jako jedno z nejobtížnějších adaptabilních práv modernímu vývoji společnosti. Avšak začali se používat různé okliky a fikce.

⁶¹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha: Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 28.

⁶² DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 101.

⁶³ SVATOŇ, J., FILIP, J. *Státověda*. Wolters Kluwer, 5. vydání, Praha, 2011. ISBN 9788073576851, str. 115.

5. PRAMENY ISLÁMSKÉHO PRÁVA

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, islámské právo neboli šaría. Ale z jakých právních dokumentů právo čerpá, zatím není uvedeno. Mezi formální prameny islámského práva patří Korán – svatá kniha muslimů a sunna je tradice o skutcích a výrocích proroka Muhammada, které jsou prameny primárními.

Sekundárními prameny jsou idžma – konsensus islámského společenství o určitých pravidlech a qijás – analogické uvažování právníků, jímž jsou zaplňovány mezery v základních právních pramenech. Vedle těchto základních pramenů se můžeme setkat s dalšími doplňkovými prameny, které už nemají takový význam – istihsán, istiláh, urf.⁶⁴

5.1. KORÁN

Arabský výraz korán, přesněji quarán vznikl z hláskového kořene Q-R-, jehož doslovný význam je „recitovat“ přednášet podle paměti to, co bylo zjeveno nadpřirozenou silou“. Korán je tedy něco, co má být přednášeno, recitováno. Nejen v arabských zemích, ale všude, tam, kde žijí muslimové, je možné se setkat s recitací koránu. Verše vznešeného koránu denně znějí z rozhlasu, televize, zpravidla v čase určeném modlitbě. Text koránu je přednášen podle přesně stanovených pravidel. Přednes koránu vyžaduje zvládnout umění výslovnosti a intonace podle určených zásad, nazývaných tadžwíd i umění zpěvné recitace čili tartíl. Evropskému sluchu tento způsob hlasového projevu zpravidla nezní příliš zpěvně, ale muslimské hudební citění to patrně nijak neuráží, právě naopak.⁶⁵

To, co Korán obsahuje, jsou všechna pravidla, která Bůh předal a nařídil Muhammadovi, aby je lidé dodržovali. Korán obsahuje 114 súr (kapitol), které skrývají více než 6200 veršů, zhruba desetina se zabývá právními otázkami. Přesný počet veršů však závisí na tom, která badatelská škola je počítá. Číslo veršů se pohybuje mezi 6204 až 6236. Také lze říci, že Korán je zákoník, který řídí náboženský a společenský život lidí. Korán ovšem není kodexem, tak jak se

⁶⁴ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 35.

⁶⁵ KŘÍKAVOVÁ, A., MENDEL, M. *Islám – ideál a skutečnost*, Baset, 2002. ISBN 80-86223-71-X, str. 30.

kodeks chápe v kontinentálním právu. Naopak je to slovo Boží, které se v Koránu připomíná v úvodu kapitol takto „Ve jménu Boha, Milosrdného, Slitovného!“ V Koránu se nacházejí nejen verše právní povahy, ale najedeme zde celou řadu veršů politické, sociální, morální a náboženské povahy.⁶⁶

Korán je podobně jako ostatní velká náboženská díla minulosti pokusem podat zprávu o zrodu světa a člověka z Božího podnětů. Jedná se o jakési imaginární dějiny, jejichž hybnou silou je Stvořitel a adresátem lidstvo. Korán člověka začlenil do vesmíru, který se vyznačuje dvěma základními rysy: je účelový – byl vytvořen s cílem, aby skrze člověka posléze rozplynul v Boha, a je funkční – funguje podle zákona příčiny a následku a zároveň je nevyzpytatelný, rozumově nepochopitelný a pro člověka tajemný. Ve vesmírném celku se nachází část, která je lidskému rozumu nedostupná. Jedná se o cosi skrytého čili al-ghajb, což je sféra, kterou mají věřící bez zkoumání a dotazování přijmout. Korán byl „zjeven“ v arabštině a tehdy byl původně určen těm, kteří rozuměli arabsky. Jeho záměr byl a bude oslovovat určité společenství, původně etnicky a jazykově ohraničené, kterému je přisouzena univerzální mise.⁶⁷

Podle islámských učenců, kterým se říká ulamá, má Korán čtyři základní okruhy: věci víry, předepsané kultovní věci, morálka člověka a vztahy mezi lidmi. Například z právního okruhu upravuje především rodinné vztahy, občanskoprávní a trestněprávní vztahy. Korán obsahuje velmi malé množství veršů, které upravují vztahy ke státní moci – některé z veršů mají také mezinárodněprávní povahu. Naopak, co se týká dědického práva a vztahů mezi manželi, tak zde má Korán velmi striktní a důkladné verše.⁶⁸

Základní poselství, vtělení do koránu, je prosté. Člověk je tvor společenský a v životě se řídí tím, co mu diktuje okolní společenské prostředí. Proto se musí každý člověk, který chce kráčet životem podle Božího zjevení, nejen individuálně – odevzdat se do vůle Boží, tedy stát se muslimem, ale musí přispět

⁶⁶ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 35.

⁶⁷ KŘÍKAVOVÁ, A. MENDEL, M. *Islám – ideál a skutečnost*, Baset, 2002. ISBN 80-86223-71-X, str. 30.

⁶⁸ OSINA, P. *Základy islámského práva*, 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 35-37.

k tomu, aby se dosud platné společenské a kulturní normy změnilы podle zásad islámské morálky. V praxi tento společenský apel nezřídka vedla a dosud vede k přehánění formální stránky povinnosti věřících, ať už rituálního nebo společenského rázu. Jako příklad mohu dát modlení, aby to bylo vidět, zahalování žen, okázalé dodržování půstu, trestání hříšníků na veřejnosti. Přispělo to ke zrodu falešné představy, že islám je náboženství pokrytého formalismu, opírající se o drsné tresty, které se udržují tím, že lidem hrozí, nikoliv vnitřním přesvědčením věřících.⁶⁹

Většina předpisů v Koránu má charakter obecného návodu, i přesto, že je v některých otázkách konkrétnější. Veškeré problémy by však měly být řešitelné na základě principů uvedených ve zjeveném textu. Obecné zásady jsou pak konkretizovány v sunně, případně v dalších pramenech práva. Tam, kde má být zajištěna nezměnitelnost určitých ustanovení, je Korán konkrétní a specifický, zatímco v oblastech, kde jsou přípustné změny a přizpůsobení se, je Korán pouze obecným a poskytuje muslimům jen základní vodítko. Pravidla Koránu jsou formulována otevřeným způsobem z důvodu, aby bylo umožněné začlenění nového případu do islámského práva.⁷⁰

Koránu se muslimové dotýkají jen v rituálně čistém stavu – jelikož v něm je tento příkaz obsažen. Úctu projevují tím, že jej vždy ukládají na čisté místo a navrch, nikdy pod nic jiného. Do textu nic nevpisují, psát poznámky do komentáře ke Koránu je však povoleno. Naučit se celý Korán nazpaměť se považuje za zvláště záslužný čin a lidé, kteří to dokázali, jsou uctívání jako strážci zjevení. Korán byl ústně zjeven nejprve Muhammadovi, ten se naučil text a recitoval jen svým druhům. Od té doby se Korán předává ústně i v písemné podobě z generace na generaci.⁷¹

⁶⁹ KŘIKAVOVÁ, A. MENDEL, M. *Islám – ideál a skutečnost*. Baset, 2002. ISBN 80-86223-71-X, str. 31.

⁷⁰ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 36.

⁷¹ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 92.

5.2. SUNNA

Již jsem uvedla, sunna je druhým nejdůležitějším pramenem islámského práva. I přesto, že je často řazena pod Korán, tak podle mě představuje mnohem důležitější roli než samotný Korán, který je občas přerušovaný. Pak přijde vhod sunna, který Korán doplňuje, vysvětluje. A proto, že sunna a Korán jsou od Boha, tak si nemohou odporovat.

Jak uvádí Danny⁷² sunna je autentickou tradicí proroka Muhammada. Za jeho život se začali lidé považovat jeho slova za neomylná a jeho činy a gesta za hodná napodobování. Staří Arabové označovali slovem sunna jakýkoli zavedený „způsob, cestu“, ať šlo o způsob života, nějaký postup nebo třeba o skutečnou „vyšlapanou cestu“ k určitému místu. Slovo sunna je cesta doporučená. Když Muhammad zemřel, muslimové u něj stále hledali vedení – v tom, co si pamatovali z jeho slov a činů. Pokud jednotlivec nebo obec nenašli v Koránu žádnou radu nebo odpověď na konkrétní problém nebo rozhodnutí, vzpomněli si na Muhammadovu sunnu a doufali, že řešení najdou právě tam. Zahrnuje jeho promluvy ve specifických případech a jeho jednání v daných situacích. Jelikož je sunna cestou proroka, jsou muslimové povinni ji následovat.

Sunna je druhým nejvyšším pramenem islámského práva, stojí mimo Zjevení, přesto je posvátná a inspirována Bohem. Sunna je vyjádřená prostřednictvím příběhů, které se nazývaly hadíthy. Hadíth pojednává o nejrůznějších tématech a vedle Koránu představuje jakési shrnutí všeho, co Prorok získal a činil a co by se mělo týkat islámského náboženství a muslimského způsobu života. Sbírky hadíthu obsahují oddíly o takových otázkách, jako je Bůh, víra, uctívání Boha, válečnictví, manželství a rodinný život, dědictví, správné chování a etiketa, jídlo, oblékání, úprava zevnějšku – stříhání nehtů, pěstění kníru, úprava vlasů, tělesné funkce a hygiena, cestování, pohřby, recitace Koránu a řádné zacházení s ním, výklad konkrétních veršů Koránu, podrobnosti

⁷² DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 93.

z Muhammadova života a životopisy některých členů jeho rodiny a jeho druhů a řadu dalších věcí.⁷³

Pro pravdivý a platný hadíth byly nejdůležitější dvě části: spolehlivý řetěz tradentů (isnád) a sám výrok nebo čin proroka Muhammada. Velmi důležité bylo i ověření posledního bezúhonného jedince, který slyšel hadíth v řetězu tradentů jako poslední. Rozeznával se hadíth sahíh, u kterého je řetěz tradentů správný a hadíth, který splňuje všechny požadavky spolehlivosti, hadíth hasan, řetěz tradentů je neúplný, chybí jméno prorokova druha nebo druhého tradenta a hadíth daíf, řetěz tradentů je nespolehlivý, hadíth tedy nesplňuje požadavky autenticity. Bez ohledu na to, zda jsou či nejsou hadíthy pravdivé, sunna byla považována za výklad slova Alláha a stala se vzorem chování pro muslimy. O pravdivosti hadíthů se nepochybuje hlavně z toho důvodu, že prorok Muhammad přeci nemohl jednat v rozporu s boží vůlí, která je vyslovena v Koránu. Po odhalení a vyřazení zjevných nepůvodních podvrhů, badatelé roztřídili hadísy do tří skupin:⁷⁴

1. **sahíh** – správné; do této skupiny patří hadísy, jejichž isnád nemá žádný nedostatek a ani smysl není v rozporu s převládajícím přesvědčením,
2. **hasan** – dobré; hadísy, jejichž isnád není úplný nebo je poznamenán některými pochybnostmi,
3. **daíf** – slabé; všechny tradice, u nichž lze vznášet vážné pochyby o obsahu nebo o některých tradentech.

Jak uvádí Osina⁷⁵ kritickým přístupem a výběrem nauky o hadíthech vzniklo v 9. století asi šest nejvýznamnějších sbírek hadíthů. Největšímu uznání se dostalo sbírkám Abú Abdalláha al-Bucharího a Muslima ibn al-Hadždžádže. Podle těchto sbírek později vznikla dlouhá řada dalších děl, které představují buď různé výběry, nebo komentáře dílčích aspektů sunny. Sunna se tak stala rovnocenným pramenem práva jako Korán a její úlohou se stalo srozumitelným

⁷³ DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-96-6, str. 95.

⁷⁴ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 51.

⁷⁵ OSINA, P. *Základy islámského práva*, 2. vydání. Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 37-38.

způsobem doplňovat a vysvětlovat mezery v Koránu. V této své úloze si však Korán a sunna nesmí odporovat.

Jak jsem již uvedla, sunna je druhým nejdůležitějším pramenem islámského práva. I přesto, že je často řazena pod Korán, tak podle mě představuje mnohem důležitější roli než samotný Korán, který je občas přerušovaný a neobsahuje veškeré odpovědi, které muslimové potřebují. Pak přijde vhod sunna, který Korán doplňuje, vysvětluje. A proto, že sunna a Korán jsou od Boha, tak si nemohou odporovat.

5.3. IDŽMA

Jak vysvětluje Hungr⁷⁶ idžma je dohodou o pravidle chování. Pohled na rozsah takové dohody, jejímž výsledkem je nová norma, není jednotný. Podle některých má idžma zahrnovat souhlas všech věřících, jiní zase tvrdí, že má zužovat všechny muslimské učence anebo dohoda jedné generace učenců z jednoho teologického centra.

„A kdo odpadne od posla poté, co mu bylo jasně ukázáno správné vedení, a sleduje pak cestu jinou než věřící, k tomu obrátíme se zády, tak jako on se obrátil, a necháme jej hořet v pekle a jak hnusný je to cíl konečný!“

K idžmě se pak obrací, když se objeví nový případ a není zde jasné, jak se mají rozhodnout, ani podle Koránu, ani podle sunny. Platnost rozhodnutí, které vyplyne z idžmy závisí na shodě a souladu s pravidly zakotvených v Koránu a sunně. Idžma může být pramenem práva ve dvou prohlášeních Proroka: *„Mé společenství nikdy nepřijme chybé rozhodnutí.“* To znamená, že největší autority muslimského světa se nemohou shodnout na omylu a jednat v rozporu s boží vůlí. Uvedené výroky byly důležité nejen proto, aby umožnily přiznat autoritu také těm rozhodnutím, které přímo nevyplývaly z Koránu nebo sunny. Idžma lze rozdělit na dva opačné typy – konsenzus celé obce a idžma učitelů práva. Idžma ovšem nebyla stejně přijímána celým islámským společenstvím. Protože bylo nutné najít pružný způsob interpretace, který by umožnil islámskému právu

⁷⁶ HUNGR, P. *Srovnávací právo – právní kultury*, Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-57-1, str. 44.

vyrovnat se s určitými potřeby změn všech muslimů, tento způsob interpretace nazýváme idžtihád. Na rozdíl od idžmy je idžtihád přístupný všem právním konzultantům za přesně stanovených podmínek. Platnost pravidel z idžmy a idžtihádu závisí na souladu s obecnými pravidly Koránu a sunny, nejsou tedy oddělenými prameny islámského práva. Na začátku 10. století se začal objevovat názor, že všechny otázky byly zodpovězeny a chalífa prohlásil bránu idžtihádu za uzavřenou, a to zabránilo na několik století přizpůsobovat právo měnícím se podmínkám. Od té doby se používaly pouze základní metody výkladu a vlastní myšlenkové úsilí jednotlivce, bylo potlačováno kvůli zvyklostem prvních generací muslimů. Teprve na počátku 20. století se opět začaly muslimové dožadovat možnosti opět používat metody idžtihádu k řešení právních problémů. Dnes se používá idžtihádu a idžmy jako argumentů pro demokratizaci a liberalizaci režimu.⁷⁷

5.4. QIJÁS

„Věru ve stvoření nebes a země a ve střídání noci a dne je znamením pro lidi rozmyslem nadané, kteří vzývají Boha stojíce, sedíce i ležíce a kteří přemýšlejí o stvoření nebes a země a říkají : , Pane náš, Tys věru nestvořil toto vše pro nic za nic – sláva Tobě! Ušetři nás trestu ohně pekelného!“

Qijás, nebo také měřítko či vzor se často překládá jako rozhodnutí vydané v novém případě na základě právní analogie. Díky úsudku, který je založen na logice stanovení všeobecných tezí a právních pravidel na základě přezkoumaných zvláštních případů, tím se pak vyplňují mezery v právní úpravě v konkrétním případě či určité oblasti. Qijás se nesmí vztahovat na základní normy islámu, pouze jen v dílčích ustanoveních. Například krádež počítače či kybernetické zločiny jako trestné činy v Koránu ani sunně nenalezneme. Avšak krádež jako obecný trestný čin je zakázána, takže je na soudci a jeho logice a úsudku, aby vytvořil nové rozhodnutí v takové věci. Dá se říci, že to znamená aplikaci právního řešení uvedeného v Koránu nebo sunně pro určitý případ, který je něčím podobný tomuto případu. Qijás závisí na existenci modelového případu, není autonomním

⁷⁷ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 39-40.

pramenem. Považuje se za způsob výkladu a použití práva, za technický prostředek, s jehož pomocí se vysvětluje speciální právní problém.⁷⁸

5.5. DALŠÍ PRAMENY ISLÁMSKÉHO PRÁVA

Mezi další prameny islámského práva řadíme například *istihsán* – odstoupení od nějakého problému v souvislosti s lepším řešením. U *Istihsánu* jde o odklon od ustáleného. Striktní podobnost ve prospěch alternativního pravidla, které lépe slouží ideálu spravedlnosti a přiměřenosti. *Istihsán* znamená v překladu schválit nebo také považovat za vhodnější. Byl často používán pro spravedlivé, férové a přiměřené řešení výjimečných a hraničních případů a zlehčování práva s ohledem na pestrost života i právní problematiky.

Dalším doplňkovým pramenem je možné uvést pramen *Maslaha*, tento termín je v právní vědě veřejný zájem nebo obecné blaho – nebo také hodnoty, na jejichž ochraně se komunita účastní. Samotné slovo *maslaha* je odvozeno od slovesa *salaha*, a to můžeme přeložit jako „opravit“ či také „vylepšit“. Také je vhodné zmínit výraz *Urf*, je to termín, který nám označuje zvykové právo. *Urf* lze odvodit od arabského kořene slova *arafa*, což v překladu znamená „znát“.⁷⁹

⁷⁸ OSINA, P. *Základy islámského práva*, 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 40.

⁷⁹ OSINA, P. *Základy islámského práva*, 2. vydání, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 41.

6. ISLÁMSKÉ PRÁVNÍ ŠKOLY

Aby bylo možné islámské právo lépe pochopit, je velmi důležité vysvětlit právních školy. Nyní se totiž islámské právo neřídí výše uvedenými prameny práva, ale právě pomocí pravidel těchto právních škol. O existenci šíitských právních škol není žádný pochyb, i přesto však měly největší význam právní školy sunnitské – madhaby. Do konce 10. století existovalo mnohem více škol, prosadily se jen čtyři – hanafitská, málíkovská, šáfiovská, hanbalovská. Školy se vždy nazývají podle svých zakladatelů, či vůdčích osobností. Je také důležité zmínit to, že reprezentují zeměpisné rozložení, ve kterých zapustily kořeny odlišné názory a myšlenky jejich následovníků. Každá škola se projevuje odlišnými přístupy při interpretaci práva.⁸⁰

Určitou dobu i po vzniku islámské říše platily předislámské právní zvyklosti a obyčeje, které byly pozměňovány v duchu Koránu jen pozvolna a nejednotně. V počátečních obdobích nelze vysledovat nějaká společná východiska, shodnou metodologii či obecně uznávané zásady při nalézání a formulaci práva – právníci jsou ovlivněni lokální praxí a většinou svobodně užívají vlastního úsudku. Od 2. století hidžry, začíná úsilí o systematizaci šaríy. V oblastech Medíny při systematizaci převládal důraz na tradici, zatímco v živějších kulturních centrech v Iráku se uplatňoval více vlastní úsudek. Po pár neúspěšných pokusech dřívější doby, byly uznány právní školy či směry (madhaby). Dříve vznikala více než stovka směrů, ale kvůli malému počtu příznivců, tak zanikla. Nynější uznávané čtyři směry se liší jen v malých drobnostech v hmotném právu, které však nejsou nijak důležité.⁸¹

6.1. HANAFITSKÁ ŠKOLA

Mezi nejstarší právní školu patří škola Hanafitská. Ta měla kdysi postavení úředního právního systému v Osmanské říši i v říši Velkých Mogulů a dnes ji uznává více než třetina sunnitského muslimského světa. A to například

⁸⁰ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 29-30.

⁸¹KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 119.

v Sýrii, Iráku, Turecku, na Balkáně, Afghánistánu, Pákistánu, ve Střední Asii a Indii. Název této školy je odvozen od zakladatele Núman ibn Thábita, který byl titulován jako Abú Hanífa. Hanafitská škola se stala populární tím, že dávala přednost používání osobního úsudku či názoru, který používala při sepsání právní doktríny. Doktríny sepsané hanafitskou školou jsou pod určitým vlivem formalismu. Formalismus se projevoval především velmi přísným zdůrazněním chování muslimů při konání náboženských povinností a na potřeby jejich účastníků právních vztahů se dívalo jako na dodatečné, proto podstatnou věcí byla forma úkonu. Hanafitská škola bere v potaz i zvykové právo. V trestním právu je známá svojí mírností a poměrnou tolerancí vůči lidem vyznávající jinou náboženskou víru.⁸²

6.2. MÁLIKOVSKÁ ŠKOLA

Další důležitou školou je Málíkovská škola, která je opakem školy Hanafitské. Jejím zakladatelem je Málík ibn Anas, který byl imámem⁸³ Mediny, kde byla tato škola založena. Málík shromáždil ve svém velkém právním spise *Al-Muwatta* v překladu *Upravená cesta velké množství tradic, rituálů, zvyklostí, norem a zákonů tehdejší doby*. V první řadě je však sbírkou hadíthů, které Málík uspořádal a upravoval. Je také nejstarší zachovanou praxí, která se dotýká islámského práva. Doktrína této školy zrcadlila součinnost Medíny a vyzdvihovala význam sekundárních pramenů islámského práva, tedy *ižmy*. Zajímavostí je, že tam, kde se málíkovská škola usadila, tak obyvatelé těchto zemí nepřijímali žádné jiné učení právních škol. Učení této školy převládalo v dřívějším muslimském Španělsku a dnes dominuje především v Alžírsku, Maroku, Tunisku a Kuvajtu.⁸⁴

⁸² KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 119., OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 30.

⁸³ Poznámka autorky: Imám – všeobecně uznávaný znalec a učitel koránu

⁸⁴ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 30.

6.3. ŠÁFIOVSKÁ ŠKOLA

Třetí školou podle Kropáčka⁸⁵ je škola Šáfiovská. Nese jméno po svém zakladateli imámu Al-Šáfíí, který studoval u Málíka, později se usadil v Káhiře, kde je pochován. Jeho hrob je uctívaným poutním místem. Šáfí byl označován za zakladatele islámské právní teorie, pocházel z rodu Kurajšovců, tedy z rodu Prorokova. Šáfíí se snažil jednat ve sporu mezi zastánci, kteří trvali na tradici a stoupenci práva na vlastní názor. Šáfiovská škola dříve patřila k nejrozšířenějším školám, avšak později v 16.století ji z trůnu sesadil hanafitský madhab. Vychází jak z učení Málíka, tak Hanáfího, ale nepřiklání se ani k jedné z nich, ba naopak, chce najít rovnováhu v jejich učení. Shromažďoval právní názory těchto škol a věnoval se jejich porovnání, pokoušel se o vznik úplně nového směru.

Al – Šáfíí kladl důraz na sunnu, která představuje jeden ze základních pramenů klasické teorie islámského práva. Zaobíral se problémy tradic, které ruší platnost jiných tradic, které se vzájemně vyřazují a je obtížné je sladit pomocí výkladu. Vychází se z toho, že pozdější ruší předchozí. Al – Šáfíí je první autor, který psal na velmi dobré úrovni o islámské právo. Ve své knize Traktát o základech fiqhu přišel s námi už povědomému rozdělení pramenů islámského práva, a to na Korán, sunnu, idžmá a qijas. V knize je zároveň rozvedeny různé prameny a stanovení mezí jejich užití. Velkým přínosem knihy je prvního ustáleného díla.

6.4. HANBALOVSKÁ ŠKOLA

Tato škola není příliš významná, měla velmi malý počet stoupenců., za to byl ale nejpřísnější. Zakladatelem této školy je Ahmad ibn Hanbal, který školu založil v Bagdádu. Hanbalovská škola odmítá qijás a právo na vlastní úsudek všeobecně a novoty všeobecně, klade důraz na právní názory Prorokových druhů. Hanbal nikdy nenapsal žádnou knihu, ale jen sbírku hadíthů⁸⁶ Musnad. Měla okolo 40 000 zpráv. Ibn Hanbal rozlišuje pět pramenů islámského práva, a to Korán a

⁸⁵ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 120.

⁸⁶ Poznámka autorky: Hadíth – zprávy

sunna, fatwy sahába⁸⁷, ty jsou jednotné a žádný z nich se od sebe neliší. Tato škola je známá především v Saudské Arábii a v některých emirátech, Ománu, Kataru či Bahrajnu.⁸⁸

Za zmínku stojí i další školy, které již zanikly. Je to například Tabarího madhab džarírí a také směr záhirí, který založil v Bagdádu Abú Sulajmán Dawúd. Ve směrech klade důraz hlavně na jednoznačný smysl textu a odmítal podobnost a osobní názor.⁸⁹

Tyto čtyři sunnitské směry představují již po několik let obecný souhlas přijímanou mnohost pravd v rámci jedné přijímané víry. Všechny čtyři víry se vyučují na al-Azharu⁹⁰, tak jako dříve se vyučovaly i na jiných vysokých školách založených u mešity.⁹¹

⁸⁷ Poznámka autorky: Fatwy sahába – odpovědi formou odpovědí pouze Prorokových druhů

⁸⁸ BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-55-7, str. 42.

⁸⁹ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 121.

⁹⁰ Poznámka autorky: Al – Azhar – univerzita v Káhiře u mešity Al- azhar

⁹¹ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 121.

7. RODINNÉ PRÁVO

Rodina je islámem považována za jeden z nejdůležitějších prvků společnosti a stanovila základní pravidla, podle kterých by se měl rodinný život odehrávat. Velkým vlivem v rodině je náboženství, a to hlavně na uspořádání, hodnoty a funkce v rodině. Podle náboženství se točí celý chod společnosti, způsoby života jednotlivce, jeho konání a smýšlení.⁹²

Rodinné právo vytváří důležitý díl těch právních předpisů a zákazů, které se opírají přímo o podrobné pokyny v Koránu. A důvodem, proč tomu tak je, že nesmí za žádnou cenu připustit jakékoliv změny základních norem. S dědickým právem je rodinné právo zařazováno pod společné záhlaví právních úprav „osobního statutu“. Tento termín se zrodil okolo 19. století v Egyptě a později se stal běžně používaným termínem významné kategorie šaría.⁹³

Islámská právní kultura je velmi podporující, co se týká uzavírání manželství, stejně tak, jako povzbuzuje lidi k tomu, aby budovali úspěšné lidské vztahy s cílem posílit pocit soucitu a milosrdenství. K nejvíce ceněným životním hodnotám v islámu právě patří velká rodina, která drží při sobě. Právě rodina je jezdím pout, které dávají lidem pevnou životní oporu, proto na ni islám klade tak velký důraz. Osina⁹⁴ uvádí, že je rodina v islámu chápána jako základní článek obce věřícího. Pokud bude fungovat rodina, tak bude prosperovat i obec, a právě rodina musí být chráněna. Významné je chápání rodiny v Koránu a v tradicích oproti předislámské praxi. Je to hlavně z důvodu, že v něm najdeme osobní zkušenosti, ze kterých Muhammad vycházel. Upozorňoval hlavně na potřeby chránit vdovy a sirotky. Jak už víme, tak Muhammad nikdy nepoznal svého otce, ten totiž zemřel dříve, než se Muhammad narodil. Velmi brzy také ztratil matku a vyrůstal po boku dědečka a také strýce. Velmi přísný zákaz nařídil na zabíjení prvorozených dívek i zabíjení ženských potomků, které se dělo, když byla doba

⁹² OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 69.

⁹³ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 127.

⁹⁴ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 69.

sucha a hladu. Významně se podílel na liberalizaci ženy oproti předchozím zvykům.⁹⁵

Úpravy rodinného práva jsou obsaženy částečně v občanských zákonících. To platí, jak v islámské právu, tak i v právu muslimských zemí. Občanský zákoník upravuje zletilost, příbuzenství, svéprávnost atd. Občanské zákoníky se začaly přijímat v 50. a 60. letech, například v Egyptě. Jinak tomu bylo v Kataru, kde se zákoníky přijímaly až v letech 80. A pokud nastaly určité společenské změny, tak se přijaly zákoníky nové, bylo tomu tak například v Íránu. Avšak v Saudské Arábii nenalezneme zákoníky, tady se pak aplikuje klasické islámské právo dle právní školy a zvyklosti, které v dané zemi převládají. Rodinné právo zůstalo jako poslední odvětví práva pod vlivem islámského práva. Další odvětví soukromého práva byly uzákoněno v 19. století v Osmanské říši. Jedním z prvních právních předpisů Osmanské říše, které upravuje rodinné právo, jsou dva dekrety z roku 1915, oba dva regulovaly možnost rozvodu na základě žádosti ženy, tato možnost nebyla dosud možná. Například zakladatel Abú Hanífa nesouhlasil s tím, že by měla právě žena o rozvod žádat. Druhý dekret tyto možnosti ještě více podporoval, a to například tím, že žena se mohla rozvést z důvodu nevyléčitelné choroby manžela. O dva roky později, konkrétně 25. října 1917, byl vydán předpis „Osmanské rodinné právo“.⁹⁶

7.1. MANŽELSTVÍ

Osmá kapitola je věnována manželství, které je v mnoha věcech naprosto odlišné od manželství, než známe my v Evropě.

„Umožňuje sňatek svobodným, žijícím mezi vámi, a rovněž bezúhonným z vašich otroků a otrokyň. A jsou-li potřební, Bůh je obohatí z laskavostí Své a Bůh je velkorysý, vševědoucí.“⁹⁷

⁹⁵ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 70.

⁹⁶ BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Praha, Leges: 2013. ISBN 978-80-87576-55-7, str. 67-69.

⁹⁷ Súra: 24. Světlo | Strana 2 | Korán. *Korán v češtině* [online].

Dostupné z: <https://www.koranoislam.cz/sura/24/page/2/?vers=32#vers-32>

Manželství je jedním z nejdůležitějších institutů systému islámského práva. Primárním pramenem manželství je především Korán a sunna. Islámské právo chápe manželství především jako ekonomickou smlouvu mezi rodinami budoucích manželů. Uzavření manželství je něco, co je velmi vhodné a doporučované. Například záhirovská právní škola považovala manželství za určitou povinnost. Korán nabádá věřící k tomu, aby uzavírali manželství, a dokonce podporuje ty, kteří nejsou tak bohatí a rádi by také vstoupili do manželství. To, co změnilo manželství ze statutu na smlouvu, byla šaría.⁹⁸

Jedním ze zásadních z nejzávažnějších trestných činů před uzavřením manželství je pohlavní styk mimo svazek manželský. Pokud člověk nechce, aby byl tvrdě potrestán, musí tak uzavřít sňatek, legalizuje se tím podle práva jejich budoucí sexuální vztah. Podle několika názorů učenců, je právě pohlavní styk bez závažných trestů velkou motivací, aby uzavřeli sňatek. Nemůže se tím ale vyloučit, že velká část muslimských manželství je uzavřena na základě emočních podnětů. Definice manželství v islámských zemích zní „*manželství je smlouva mezi mužem a ženou, která je podle zákona způsobilá být jeho ženou, a účelem smlouvy je spojit jejich životy a plodit děti.*“ Vysvětluje to již sama definice, sňatek je uzavřen na základě soukromoprávní smlouvy, kde jsou uvedena veškerá práva a povinnosti obou stran. Podle této smlouvy pak žena přechází do poddanství a dozor svého manžela a vznikají jim určitá práva a povinnosti.⁹⁹

Manželství tedy vzniká určitou smlouvou, zpravidla písemnou, mezi ženichem a zákonným zástupcem nevěsty za přítomnosti dvou plnoletých svědků. Zástupcem nevěsty je zpravidla nevěstin otec, pokud již otce nemá, tak to musí být některý mužský příbuzný z otcovy strany, pokud ani takový v rodině není, musí je zastoupit soudce. Ve smlouvě je uvedena výše daru, který ženich musí vyplatit otcovi nebo přímo nevěště.¹⁰⁰ Při uzavírání manželství musí od obou manželů zaznít svatební formule, šaría povoluje, aby ji za ně řekli pověřené osoby. První formulí

⁹⁸ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 70.

⁹⁹ BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Praha, Leges: 2013. ISBN 978-80-87576-55-7, str. 67,76.

¹⁰⁰ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 127.

musí přednášet nevěsta „*Stávám se tvou ženou podle stanoveného mahru*¹⁰¹“. Ženich pak jen odpovídá „*Souhlasím se sňatkem.*“

Pokud jsou určité překážky v manželství, nelze sňatek uzavřít. Mezi takové překážky patří například příbuzenství po krvi, nedosažení věku, který je nutný. Příbuzenským vztahem po krvi se rozumí, že muslim si nemůže vzít svou matku, babičku, předka z mužské či ženské strany, dceru svých dětí, dceru svého bratra či sestry, otcovu či matčinu tetu. Zákaz se vztahuje i na dceru muslimovy manželky, která pochází od jiného muže. Právo šaría stanovuje minimální věk pro uzavření manželství velice nízký, u chlapců je to 12 let a u dívek 9 let. Šaría vyžaduje, aby dívka, která je plnoletá, byla co nejdříve vdaná. Tento věk se ale zvyšuje s moderní islámskou legislativou. V Sýrii, Tunisku, Jemenu, Lebanonu, Egyptě, Maroku, a Egyptě je pro muže stanoven věk 18 let. U žen je nejnižší věk 15 let. V některých zemích je dokonce zákaz manželství s velkým věkovým rozdílem ženicha a nevěsty. Jemenský zákon stanovil, že je naprosto vyloučené, aby do manželství vstoupila žena mladší 35 let s mužem, který je starší o více než 20 let. Pokud se však takový sňatek uskuteční, je nutné, aby soudce zjistil, zda žena do takového manželství vstupuje dobrovolně¹⁰²

Další překážkou v manželství je rozdíl v náboženství. „*Neprovdávejte dcery své za modloslužebníky, pokud tito neuvěří, a věřící otrok je věru lepší než modloslužebník, i když se vám tento více líbí*“¹⁰³. Pokud by k takovému manželství došlo, je naprosto neplatné. Jediná možnost je, že by muž dodatečně vstoupil k islámu. Podobné omezení mají i muži, podle většinového názoru si smí vzít jen muslimku nebo ženu z „lidu knihy“ tj. křesťanku nebo židovku. Takové manželství je možné jen tehdy, pokud se jedná o manželství dočasné, ne trvalé.¹⁰⁴

Ovšem co se týká počtu manželek, které může muž mít, jsou to maximálně čtyři ženy. Přímo tento počet je ustanoven v Koránu. Pokud si chce muslimský muž vzít pátou ženu, tak mu nezbyvá nic jiného než se s jednou ze stávajících

¹⁰¹ Poznámka autorky: Mahr-dar, který ženich vyplatí otci či přímo nevěstě

¹⁰² OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 71.

¹⁰³ Súra: 2. Kráva | Strana 11 | Korán. *Korán v češtině* [online].

Dostupné z: <https://www.koranoislam.cz/sura/2/page/11/?vers=220#vers-220>

¹⁰⁴ BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Praha, Leges:2013. ISBN 978-80-87576-55-7, str. 99.

nechat rozvést.¹⁰⁵ Ve většině islámských států je polygynie legální. Výjimkou jsou Turecko a Tunisko, kde je polygynie od roku 1957 zakázána, a dokonce považována za trestný čin. Ostatní země se jí snaží alespoň omezit ztěžující podmínkou. Jde například o přechozím souhlasem soudce, kde se zkoumá především finanční situace muže, nutný souhlas první ženy nebo zvýšený poplatek za registraci dalšího manželství. V Egyptě, pokud žena utrpí určitou psychickou či materiální újmu a nesouhlasí s nově uzavřeným manželstvím, tak je možné, aby požádala o rozvod. Stejně je to i u manžela, který neřekl nové ženě o stávajícím manželství, i ta má právo žádat o rozvod.¹⁰⁶

Islámské manželství zaniká úmrtím, rozvodem, vykoupením se z manželství, manžel přestane být muslimem a stane se odpadlíkem, nebo pokud soudce prohlásí, že je sňatek z důvodu překážek neplatný. Nejpřirozenější cestou zániku je smrtí jednoho z manželů. Okamžik, když manžel zemře, začíná běžet takzvaná vdovská idda.

Nejčastějším důvodem rozvodu podle šaría je zapuzení či propuštění ženy mužem neboli talaq. Zapuzující výrok je třeba pronést třikrát, a to nejlépe po měsíci, aby se zamezilo unáhleného jednání. Existují však podmínky, kdy může muž ženu zapudit: musí být uzavřena platná manželská smlouva, muž je plnoletý, duševně zdravý, není mentálně postižený a žena je ve stavu rituální čistoty a muž s ní neměl od její poslední menstruace sexuální styk.¹⁰⁷ Zapuzením muž ztrácí mahr, který ženě či jejímu otci vyplatil. Takto rozvedená žena se nesmí po dobu určitou znovu provdat, během tohoto období jí však musí manžel stále živit a také má nárok na dítě, které se v této době narodí.¹⁰⁸

Další možností zrušení manželství je rozvod dohodu. Mezi důvody, kvůli kterým má možnost zrušit manželství je velmi málo a velmi těžce se dokazují. Mezi tyto důvody patří škoda vzniklá ženě, která činí společné soužití manželů naprosto

¹⁰⁵ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 73.

¹⁰⁶ BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Praha, Leges:2013. ISBN 978-80-87576-55-7, str. 82-83.

¹⁰⁷ Poznámka autorky: Období, kdy žena nemá menstruaci, ale i těsně po porodu. Žena je v tomto období citlivější.

¹⁰⁸ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 128.

nemožným, dále vada jak psychická, tak fyzická a nehrazení výživného. Žena se může nechat rozvést poté, co uplyne určitá doba, například prohlášení manžela za nezvěstného, výkon trestu odnětí svobody po dobu minimálně tři let.¹⁰⁹

Hned potom, co dojde k rozvodu či zániku manželství začíná pro ženu běžet čekací doba. Žena je povinna po tuto určitou dobu vyčkat, obvykle trvá po dobu, než uzavře manželství další. Tuto čekací lhůtu islámské právo nazývá idda. Během této lhůty se například vyloučí, zda je žena těhotná, muslimové si totiž na zakládají na tom, aby věděli, kdo je otcem dítěte. Pokud se zjistí, že žena těhotná je, její idda trvá po celou dobu těhotenství a končí porodem dítěte.¹¹⁰

Mezi zajímavosti šíitského manželství patří například to, že mají speciální typ sňatku, který se nazývá muta neboli manželství dočasné. Manželství je uzavřené na dobu určitou od jedné hodiny do 99 let, sunnity však tento druh manželství nebyl uznáván, byl prohlášen za uzákonění prostituce a rozhodli jej zrušit. Po revoluci v roce 1979 bylo však manželství dočasné legalizováno po revoluci v Íránu. Ve smlouvě dočasného manželství je uvedena lhůta, po kterou manželství trvá a následně zanikne, dále také obsahuje výši svatebního daru. Pokud oba manželé souhlasí s tím, že se jejich manželství změní na manželství stále, tak je to podle šaría možné.¹¹¹

¹⁰⁹ BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Praha, Leges:2013. ISBN 978-80-87576-55-7, str. 175.

¹¹⁰ BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*, Praha, Leges:2013. ISBN 978-80-87576-55-7, str. 225.

¹¹¹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 75.

8. DĚDICKÉ PRÁVO

Všechny školy, ať už se jedná o hanafitskou, málikovskou, šáfiovskou nebo hanbalovskou, tak mají stejný názor, že dědické právo stojí v islámské právu na druhém místě, první místo obsadily normy, kde jsou upraveny náboženské povinnosti. Muslimové mají předpisy dědického práva za velmi spravedlivé a progresivní, a to právě z důvodu, že se dříve umožňovalo dědit jen mužům, dále také islámský systém stanovil, kdo je zůstavitel a kdo není či je oprávněn dědit.¹¹²

Islámské dědické právo je velice odlišné od práva kontinentálního. Dědické právo vychází ze staroarabských tradic a zvyků, ale Korán a sunna je změnilo tím, že dávají možnost dědit také ženám. V dědění se totiž upřednostňovali muži před ženami a dětmi, někdy se také součástí dědictví staly i vdovy. Dědické právo, tak jako ostatní práva jedná dle Koránu a sunny. A aby nebyl systém dědických podílů složitý, byly založeny odvětví fiqhu – vědě o povinných podílech. Těchto skupin dědiců máme devět, jsou řazeny od nejbližších příbuzných, až po odúmrtí po státní pokladnu.¹¹³

Dědické právo je velmi složitá oblast, právník, který se takovému právu věnuje, je nutné, aby měl nejen znalosti ze samotného práva, ale musí mít i znalosti z matematiky k vypočítání dědických podílů.

„Mužům náleží podíl z toho, co zůstavili rodiče a blízcí příbuzní, a ženám náleží podíl z toho, co zůstavili rodiče a blízcí příbuzní – ať již je toho málo nebo mnoho – jako podíl určený.“¹¹⁴

Základním předpokladem pro vznik dědění je smrt zůstavitele, který je stejný bez ohledu na stát či právní řád. Pokud je člověk pouze nezvěstný, je považován za živého. Doba, která musí uplynout pro prohlášení za mrtvého, se mění v závislosti na právní škole. Hanafitská škola stanovila tuto dobu na 90 let a málikovská na 70 let, další školy nechaly na soudci, aby sám stanovil lhůtu po prozkoumání případu. Avšak školy připouští i určité výjimky. Například pokud se

¹¹² VEJRYCH, J., VÍTEK, R. *Islámské dědické právo*. Právník. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i., roč. 149, č. 5 (2010), str. 512.

¹¹³ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 132.

¹¹⁴ Súra: 4. Ženy | Korán. *Korán v češtině* [online].

Dostupné z: <https://www.koranoislamu.cz/sura/4/?vers=7#vers-7>

osoba stala nezvěstnou za podmínek, kdy můžeme již dopředu posoudit, že nastala smrt, tak se za mrtvou prohlásí po uplynutí čtyř let. Za rok pak, když se osoba stane nezvěstnou z důvodu bitvy či nějaké epidemie. U všech těchto variant a než bude vydáno rozhodnutí za mrtvého, je osoba prohlášena pouze za nezvěstnou a může být i dědicem.¹¹⁵

Dalším z důležitých předpokladů pro vznik dědictví je existence majetku, ten je pak předmětem dědění. Majetkem může být jak věc movitá, tak věc nemovitá. Dědictví musí být vypořádáno za každou cenu, ať se jedná o malý či velký majetek.

Jako první, co se s pozůstalostí dělá, je, že se musí použít k na úhradu přiměřených nákladů s pojených s pohřbem, ten by měl odpovídat islámským zvyklostem. Postupem času se ale proti tomuto pravidlu vzbouřili islámští duchovní, kteří zastávají názor, že jsou drahé pohřby zbytečné a z pozůstalosti je tak možné odečíst jen minimální náklady na pohřeb. Z pozůstalosti je dále nutné odečíst dluhy. Dále se musí vypořádat se všemi pohledávkami vůči dlužníkům. Muslim může odkázat svoji pozůstalost i na náboženské či dobročinné sbírky, nebo cizím osobám mimo okruh dědiců, ale nejvýš tak může odkázat třetinu svého majetku.¹¹⁶

Poté, co jsou uhrazeny veškeré pohledávky a náklady na pohřeb se hradí ostatní závazky. Ty se podle Osiny¹¹⁷ dělí do tří kategorií:

- závazky, které vznikly v období, kdy byl zůstavitel zdrav
- závazky, které vznikly v období nemoci, která vedla ke smrti
- závazky, které vznikly částečně v období, kdy byl zdrav a v období, kdy byl částečně nemocen

¹¹⁵ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 82.

¹¹⁶ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0, str. 132.

¹¹⁷ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022, ISBN 978-80-7502-593-7, str. 83.

Jako první jsou vypořádávány dluhy první kategorie. Pozůstalost vyřizuje vykonavatel, nebo zástupce zůstavitele, kterého si zvolil zůstavitel před svou smrtí nebo byl jmenován soudcem.¹¹⁸

Jednou z věcí, která je v dědictví naprosto nepřípustná, je, že nemuslim nemůže dědit po muslimovi. Vždy je nutné, aby muslim dědil po muslimovi a nemuslim po nemuslimovi. Protože pokud by se měl majetek převést na nemuslima, tak se majetek zmenší a ochudí se tím jiný muslim, proto je tato možnost naprosto nepřípustná.

Pokud se dítě narodí mimo manželství, tak je považováno za nemanželské a není možné, aby dědilo. I zde má islámské právo několik pravidel. Dítě, které se narodí do šesti měsíců od vzniku manželství, je nemanželské. Pokud se narodí od šestého měsíce po vzniku manželství je zákonitým potomkem, jen pokud otec své otcovství nezapře.¹¹⁹

Dědění dělíme na dvě skupiny.

8.1. DĚDĚNÍ ZE ZÁKONA

Do této skupiny patří ze zákona ti, kterým mají dle náboženského práva nárok na pozůstalosti. Dědicové mohou získat jen aktiva, není možné, aby nesli odpovědnost za závazky, těch je pozůstalost zbavena jako první. Pokud jde o výši dědictví, ta se stanoví dle situace daného případu.

-manželovi náleží podíl ve výši jedné čtvrtiny, pokud ale jeho manželka nemá dítě, tak se pozůstalost zvyšuje na polovinu

-manželce náleží totéž, co manželovi, pokud však měl manžel více než jednu manželku, tak se podíl dělí mezi ně

- otcovo podíl se vypočítává dle toho, zda měl syny či dcery a vnuky z jejich strany, nebo byl bez dětí. Jeho podíl jen pak jedna šestina

¹¹⁹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 84-86.

- matka má stejný podíl jako otec, tedy šestinu, nebo třetinu, pokud s ní nedědí žádný potomek zůstavitele

- dcera dědí polovinu, pokud má zůstavitel více než jednu dceru, tak dědí dohromady dvě třetiny. Pokud však měl zůstavitel i syna, dědí dcera jako zbylý dědic. Synův podíl je vždy dvojnásobkem podílu dcery¹²⁰

Dále do skupiny, která dědí ze zákona, můžeme zahrnout dědice, které nazýváme „zbylí“ dědicové. Jsou to všichni, které můžeme zařadit mezi příbuzné ať už v přímé či boční linii, kteří mají vztah k zůstaviteli v mužské linii. Obecně tedy platí, že musí být zbylí dědicové mužského pohlaví. I zde platí výjimka, a to taková, že dědičky, které by vyloučením z dědictví byly porušeny na zásadách spravedlnosti a zásadách dvojnásobného podílu mužského dědice na stejné úrovni. Do takových dědiček řadíme dcery, vnučky, vlastní sestry, a polovlastní sestry z otcovy strany.

Jako třetí a zároveň poslední skupinou, která dědí ze zákona, jsou vzdálení příbuzní. Ti ale dědí pouze tehdy, kdy není možné pozůstalost rozdělit mezi první dvě skupiny dědiců. Do této skupiny patří dědicové, které mají se zůstavitelem spřízněný vztah alespoň přes jednu ženu, jsou to například – děti dcery, vnučky nebo sestry. U vzdálených příbuzných není důležité, o jaké jde pohlaví dědice. Avšak právo dědit jim přiznávají jen některé školy, a to hanafitská, hanbalovská a z části i šáfiovská.¹²¹

8.2. DĚDĚNÍ ZE ZÁVĚTI

Každý muslim má právo sepsat svoji závěť, je mu to i doporučováno, aby se po jeho smrti předešlo dědickým nepříjemnostem. Zůstavitelé tak rozhodnou o osudu jejich majetku. I pro dědění ze závěti však platí určitá pravidla, zůstavitel nesmí odkázat majetek ve prospěch zákonného dědice. Ale odkaz, který by byl

¹²⁰ Vypořádání dědictví podle islámského práva | Lenka Bezoušková - Academia.edu. *Academia.edu - Share research* [online]. Copyright ©2023 [cit. 12.02.2023]. Dostupné z:

https://www.academia.edu/6556999/Vypo%C5%99%C3%A1d%C3%A1n%C3%AD_d%C4%9Bdi ctv%C3%AD_podle_isl%C3%A1msk%C3%A9ho_pr%C3%A1va

¹²¹ OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 89.

odkázán tomu, kdo nebyl oprávněn dědit, přípustný je. Platí to například u manželky, který má jiné náboženské vyznání. Druhým pravidlem je, že odkaz nesmí překročit jednu třetinu celkové výše dědictví. Důvod, proč tomu tak je, je prostý, aby dědici ze zákona nezůstali nezaopatření a majetek tak nepřípadl někomu, kdo není z rodiny.¹²²

Každý dědic má možnost odkaz přijmout i odmítnout. Odkaz je tedy chápán jako smlouva, a nikoliv jednostranný právní úkon. Pokud však odkazovník nestihne za dobu svého života dědictví přijmout nebo odmítnout, pak podle hanafijské školy případně odkazovaná věc do jeho pozůstalosti, další školy uvádí, že jen přejde právo přijmout či odmítnout na jeho dědice. Takový odkaz může být odkázán fyzické osobě nebo zařízení, které se účastní na zabezpečení veřejného zájmu nebo sociálních potřeb, tím jsou nemocnice, školy a mešity. U muslimů obecně platí, že jsou vyzýváni k tomu, aby se zapojovali do dobročinných sbírek, a také pomocí poslední vůle odkáží část svého majetku na charity.¹²³

¹²² OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání, Praha, Leges:2022. ISBN 978-80-7502-593-7, str. 89-90.

¹²³ Vypořádání dědictví podle islámského práva | Lenka Bezoušková - Academia.edu. *Academia.edu - Share research* [online]. Copyright ©2023 [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: https://www.academia.edu/6556999/Vypo%C5%99%C3%A1d%C3%A1n%C3%AD_d%C4%9Bd%C3%AD_podle_isl%C3%A1msk%C3%A9ho_pr%C3%A1va

9. BOSNA A HERCEGOVINA

Historie Bosny a Hercegoviny sahá až do 1. tisíciletí před n.l., kdy byla osídlena kmenem Ilyrů. Na začátku 6.století se na území osídlily Slované, kteří zde zůstali až dodnes, v těchto letech byl zaznamenán pokus o rozšíření křesťanství, které se nepovedlo. Úspěšné rozšíření křesťanství nastalo až při příchodu věrozvěstů Cyrila a Metoděje. Až do roku 1992, kdy se rozpadla Jugoslávie, tak se o tomto balkánském kraji nic nevědělo. Bosna má kořeny, jak křesťanské, tak i slovanské a islámské. Patří mezi druhý stát v Evropské Unii, kde je většina obyvatel muslimského vyznání. Mezi další takový stát patří například Albánie. A právě přijetí islámu patří k nejvýznamnějším událostem v historii Bosny a Hercegoviny.¹²⁴

Existuje mnoho důvodů, proč se právě Bosna a Hercegovina přidala k islámskému náboženství. Bosňané přistoupili k islámskému náboženství zcela dobrovolně. Například podle muslimských spisovatelů byl důvodem prospěch, stabilita a lidskost Osmanské říše. I přesto, že se islám začal v Bosně šířit ještě před Osmanskou říší, tak se dříve říkalo, že balkánské národy přijaly islám kvůli tomu, aby se vyhnuly daním a dalším výhodám, protože muslimové platit daně nemusely. Dalším důvodem, který bude tím nejpravděpodobnějším, je fakt, že Bogomilové¹²⁵, kteří se sídlili v Bosně, tak byli neustále pronásledováni křesťanskými duchovními, a tak se rozhodli obrátit na Osmanskou říši. Bogomilci a islámisté mají hodně společných věcí, jako například: odmítali uctívat Pannu Marii, ostatky svatých, odmítali obrazy, sochy atd. Stejně, jako muslimové nepili alkohol, snažili se žít skromně a denně se pětkrát modlili. V okamžiku, kdy se v Bosně rozhodli přijmout islám, tak se jejich sociální postavení velmi zlepšilo.¹²⁶

Historie balkánských zemí je velmi dlouhá a plná konfliktů. Dá se říci, že je Balkán považován za velmi konfliktní a problematický region, a to hlavně kvůli nekonečným dohadům mezi národy. Balkánské země vedly mnoho sporů, co se

¹²⁴ Historie Bosny a Hercegoviny, stručné dějiny země | CK Mundo. *Aktivní dovolená - zájezdy cestovní kanceláře Mundo* [online].

Dostupné z: <https://www.mundo.cz/bosna-hercegovina/historie>

¹²⁵ Poznámka autorky: Bogomilství, náboženský směr, který sám sebe označoval za křesťanství

¹²⁶ Proč Bosnu přitáhl islám | IslámDnes. *IslámDnes | Muslimské zpravodajství* [online]. Copyright © IslámDnes 2014 [cit. 15.02.2023].

Dostupné z: <https://islam.cz/2016/08/24/proc-bosnu-pritahl-islam/>

týká islámského náboženství, ale k největší tragédii došlo v roce 1995 ve městě Srebrenica. I přesto, že město bylo hlídáno nizozemskou armádou a bylo označeno v roce 1992 za bezpečné, tak zde o tři roky později odstartoval srbský masakr muslimů. Srbské jednotky se zmocnily města a zavraždily okolo 8 tisíc muslimů, později byl tento zločin prohlášen za genocidu. Tato válka velmi motivovala mladé lidi k tomu, aby se začali více zajímat o islámské náboženství.

Bosna a Hercegovina je stát s dlouholetou tradicí bez žádného předem stanoveného náboženské vyznání. Stát v něm uznává naprostou svobodu. Náboženství je zakotveno v zákoně o „Svobodě vyznání a právního postavení církví a náboženských organizací v Bosně a Hercegovině“, který byl schválen v roce 2004. Zákon tak obyvatelům zaručuje naprostou svobodu náboženského vyznání, dále také schvaluje právní postavení církví a náboženských komunit, aby nedošlo k nadřazování víry nad jinou, jako tomu bylo dříve.¹²⁷

V posledních letech se situace v Bosně a Hercegovině velmi změnila. Bosna se pár let zpět začala stávat středem pro islámské extrémisty. Ačkoliv je Bosna stát, který uznával tradice a demokracii, tak ze země odešlo přes stovky Bosňanů, aby šli bojovat do Iráku a Sýrii na stranu teroristů. K těmto činům, je nabádal, jak osobně, tak přes internet duchovní, který byl později za tyto činy odsouzen. Hercegovina se stala zajímavým trhem s nemovitostmi, a to hlavně pro šejky, kteří se zajímají o radikální extremismus.

Mezi nejznámější a nejaktivnější radikální hnutí patří “Mladí Muslimové” a “Aktivní Islámská Mládež”. Právo tyto skupiny mají být od občanské války až do teď napojeny na extrémistické organizace a většina jejich stoupenců je napojena na wahhábismus.¹²⁸

Z několika zdrojů bylo zjištěno, že ačkoliv v Bosně převládá umírněný islamismus, tak právě Bosna a také Kosovo jsou největšími vývozci džihádistů. Hlavním důvodem, proč tomu tak je, že tento boj měl skončit v roce 1995, ale někteří z nich mají válku v Sýrii a Iráku za určité pokračování, do kterého se musí

¹²⁷ Proč Bosnu přitáhl islám | IslámDnes. *IslámDnes | Muslimské zpravodajství* [online]. Copyright © IslámDnes 2014 [cit. 23.02.2023].

Dostupné z: <https://islam.cz/2016/08/24/proc-bosnu-pritahl-islam/>

¹²⁸ Poznámka autorky: wahhábismus: sunnitská forma islámu

zapojit. Jedním z dalších důvodů, proč mladí muslimové vstupují do řad radikálních islámistů je takový, že většina center radikálního islámu je v chudých bosenských vesnicích. A právě chudoba a velká nezaměstnanost je velkým problémem a mladí lidé jsou tak velmi snadným úlovkem radikalistů. Počet připojených bojovníků na stranu islámského státu se liší, některé tajné složky uvádějí nejméně 300 lidí, další zdroje mluví o číle, které je desetkrát větší.¹²⁹

Největší hrozbou ale není útěk mladých do Sýrie a Iráku, ale jejich návrat do Bosny. Tito mladí bojovníci totiž absolvují vojenský výcvik, kde se naučí ovládat veškeré výbušniny, zbraně a je nutné být ve střehu a myslet dopředu, co by se mohlo stát, kdyby tyto zkušenosti využili v Bosně. Podle bosenské vlády byly bosenské zbraně použity při útoku na francouzskou kancelář časopisu Charlie Hebdo. Není ale jisté, kdy byly tyto zbraně vyrobeny a kdy opustily Bosnu. Na evropském černém trhu se zbraněmi se pohybuje řada zbraní z bývalé Jugoslávie, avšak právě kvůli jejímu rozpadu není jasné, zda byly vyvezeny během rozpadu nebo právě kvůli útoku na Charlie Hebdo.¹³⁰

Právě z tohoto důvodu byl v Bosně a Hercegovině v roce 2014 přijat zákon, podle kterého hrozí bojovníkům desetileté vězení. V posledních letech bosenský soud odsoudil okolo stovek lidí, kteří se ze Sýrie a Iránu vrátili zpět do své vlasti.

¹²⁹ Bosna a Kosovo jsou největšími vývozci džihadistů – EURACTIV.cz. EURACTIV.cz – Evropská unie v českých souvislostech [online]. Copyright © 1999 [cit. 17.02.2023].

Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/opinion/bosna-a-kosovo-jsou-nejvetsimi-vyvozci-dzihadistu/>

¹³⁰ The Black Flag in the Balkans: The Islamic State's Links to Bosnia. [online]. Copyright © [cit. 26.02.2023].

Dostupné z: <https://www.vice.com/en/article/neykd7/black-flag-the-balkans-the-islamic-state-bosnia-herzegovina>

ZÁVĚR

Na závěr mé bakalářské práce je nutné zmínit, že islámské právo nikdy nebylo použito kompletně celé. Vždy bylo velmi ovlivňováno jak právem kontinentálním, tak právem angloamerickým, a to hlavně kvůli vzniku kolonií.

Podle výše zmíněných informací, můžeme říci, že islámské právo nemá až tak odlišné názory od kontinentálního práva a chápání evropských lidských práv. Ale z jiného pohledu nemohu potvrdit, že se nenajdou věci, které odporují hodnotám našeho nynějšího pohledu na svět. Jedná se například o postavení žen v islámském světě. Ženy jsou zde vnímány jinak, například v manželství, během rozvodu nebo v závěti. Vždy, jsou na prvním místě muži a děti, až v pozdější době se ženy začaly brát jako důležité, dokonce i vdovy se berou na zřetel. Také je nutné zmínit trestání lidí v islámských státech neboli tresty hadd, které nejsou v souladu s evropským pojetím lidských práv. Ačkoliv pokud se nad některými tresty hadd zamyslíme, někdy by byly vhodné i v kontinentální právu, lidé by se více ponaučily ze svého nezákonného jednání.

Jednou z dalších odlišností islámského práva od kontinentálního je takové, že islámské právo je v některých ohledech velmi zastaralé a zároveň se nepřizpůsobuje nynějšímu modernímu světu. Kontinentální právo se vyvíjí od 18. století, kdy vzniklo, islámské právo, ačkoliv je starší se úpravám a modernizaci vyhýbá. Ale i to má své odůvodnění, muslimové se obávají západních zemí, protože je dříve vykořisťovali, jako příklad lze uvést genocidu v Bosně a Hercegovině.

V práci jsem popsala i několik pravidel, které musí každý muslim dodržovat, je opravdu obdivuhodné, jak moc je jejich víra silná. To je další z mnoha rozdílů, který je mezi islámskými a západními zeměmi. Pro nás by bylo naprosto nepředstavitelné dodržovat tolik pravidel, které nám káže víra. Trestání je však všude, i přesto ale není stejné, a právě pohled na trestání islámských zemí je důvod, proč lidé nemají dobrý vztah k muslimům.

Také jsem zjistila, že islámské právo rodinné je v mnoha ohledech velmi náročné na pochopení, hlavně v uzavření nebo ukončení manželství. Jedno je ale jasné, pro muslimy je rodina na prvním místě. V západních zemích je také rodina

důležitá, ale pro muslimy je smyslem života, hlavně kvůli zachování rodu. Nikdy by na svoji rodinu nezavřeli.

K zamyšlení vede i kapitola o Bosně a Hercegovině a její budoucí vývoj s islámem. Otázkou je, zda se opět odstartuje válka, která probíhala v 90. letech. Teď se odehrává "pouze" válka mezi několika etnickými skupinami. Velkým problémem je například svátek oslavovaný 9. ledna, který byl nejvyšším soudem označen za protiústavní. Případá totiž na pravoslavné Vánoce, to samozřejmě vyřazuje muslimy z Bosny a katolické Chorvaty, je proto bráno jako diskriminace. Problém je ale samotné datum, to totiž připadá na den, kdy si Srbové připomínají národní sebeurčení a svobodu, pro Bosňany to byl začátek největších hrůz v Srebrenici. Největší hrozba je ze strany bosenských Srbů, kteří zde chtějí vytvořit svoji armádu, z důvodu, že se Republika srbská chce oddělit od Bosny a Hercegoviny. Je ale nutné zmínit, že státy nemají na válku dostatek financí a hlavně vojáků.

Islámské právo bylo a bude problémovým tématem. Vždy se na něj bude hledět jako na něco špatného, protože velmi záleží na tom, jak ho představují islamisté, jestli jako dobrý islám nebo jako radikální islám. Dle mého názoru se západní a islámské země odsuzují navzájem. Muslimům se nelíbí náš lehkomyšlný přístup k manželství, náboženství nebo třeba sexualitě a západní země nerozumí jejich náboženským pravidlům, které jsem ve své práci vysvětlila. Na jedné straně je velmi důležité, aby lidé uctívali a chápali islámskou kulturu a na straně druhé, aby muslimové ctili naše právní řády, respektive se musí všichni lidé začít chovat více ohleduplně.

Doufám, že se v budoucnu islámské a západní země dokáží pochopit navzájem a islámské země převezmou více ze západních a lehce se modernizují. Západ by tak konečně mohl islám lépe pochopit a přestat odsuzovat. V mé práci přihlížím na islám z té lepší strany a snažím se ho vysvětlit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje:

KNAPP, V. *Velké právní systémy*. C. H. BECK, 1. vydání. Praha, 1996. ISBN 80-7179-089-3.

HUNGR, P. *Srovnávací právní kultura*. Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-57-1.

KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyšehrad, Praha 2015, ISBN 978-80-7429-598-0.

OSINA, P. *Základy islámského práva*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-593-7.

DENNY, F. *Islám a muslimská obec*. Přeložila Kateřina Hronová. 66. publikace. Praha: Prostor, 1998.

HRUŠKOVIČ, I. *Islámský právní systém a proces jeho formovania*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1997. ISBN 80-7160-0881.

KŘIKAVOVÁ, A., MENDEL M. *Islám – ideál a skutečnost*. Baset, 2002. ISBN 80-86223-71-X.

SVATOŇ, J., FILIP, J. *Státověda*. Wolters Kluwer, 5. vydání, Praha, 2011. ISBN 978807357685.

BEZOUŠKOVÁ, L. *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-55-7.

VEJRYCH, J., VÍTEK, R. *Islámské dědické právo*. Právník. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i., roč. 149, č. 5 (2010), str. 512.

TAUER, F. *Svět islámu: jeho dějiny a kultura*. Vyšehrad, Praha, 2006. ISBN 80-7021-828-2.

LUNDE, P. *Islám*. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1093-2

HRBEK, I. *Korán*. Praha: Československý spisovatel, 2012. ISBN 9788074590801.

PELIKÁN, P. *Sunna: Pramen islámského práva*. 1. vydání, Praha: Vodnář, 1997. ISBN 80-85889-13-7.

KOVÁŘ, J. *Islám a muslimské země*. 1. vydání, Praha: Svoboda, 1984.

Elektronické zdroje:

Korán v češtině. Korán v češtině [online]. Dostupné z: <https://www.koranoislamu.cz/>

(PDF) Vypořádání dědictví podle islámského práva | Lenka Bezoušková - Academia.edu. *Academia.edu - Share research* [online]. Copyright©2023[cit.06.03.2023].Dostupné z: https://www.academia.edu/6556999/Vypo%C5%99%C3%A1d%C3%A1n%C3%AD_d%C4%9Bdictv%C3%AD_podle_isl%C3%A1msk%C3%A9ho_pr%C3%A1va

Historie Bosny a Hercegoviny - stručné dějiny země | CK Mundo. *Aktivní dovolená - zájezdy cestovní kanceláře Mundo* [online]. Dostupné z: <https://www.mundo.cz/bosna-hercegovina/historie>

Proč Bosnu přitáhl islám | IslámDnes. *IslámDnes | Muslimské zpravodajství* [online]. Copyright © IslámDnes 2014 [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <https://islam.cz/2016/08/24/proc-bosnu-pritahl-islam/>

Bosna a Kosovo jsou největšími vývozci džihádistů – EURACTIV.cz. *EURACTIV.cz – Evropská unie v českých souvislostech* [online]. Copyright © 1999 [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/opinion/bosna-a-kosovo-jsou-nejvetsimi-vyvozci-dzihadistu/>

The Black Flag in the Balkans: The Islamic State's Links to Bosnia. [online]. Copyright © [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: <https://www.vice.com/en/article/neykd7/black-flag-the-balkans-the-islamic-state-bosnia-herzegovina>

